

FORSKER FORUM

NR. 122 MARTS '99

Arbejds- vogtning

Ældre VIP'ere på naturvidenskab i Århus kan fravælge forskningsdelen i deres ansættelse eller blive fuldtidsundervisere

Institutlederne ved naturvidenskab i Århus skal i den nærmeste tid foretage en arbejdsvogtning af medarbejderne, dvs. sikre at personalet lever op til forventningerne. Hvis den enkelte VIP'er ikke kan dokumentere forskning i det nødvendige omfang, skal institutlederen lave en sær aftale med den enkelte VIP'er.

Århus-naturvidenskab har budgetunderskud og en intern gæld til universitetet på 30 millioner. Ud over en reduktion af institutternes driftsbevillinger på 4 procent, nedskæring af deltidsunderviserkontoen og følgemidler til ph.d.-studerende har dekan Karl Pedersen brugt anledningen til en utraditionel henvendelse om arbejdsvogtning til sine institutledere.

Hvis den enkelte VIP'er ikke kan dokumentere forskning i det nødvendige omfang, kan institutlederen aftale med den enkelte, at denne enten

- fravælger forskningsdelen i ansættelsen og går over til deltidsansættelse eller
- underviser i hele sin ansættelsestid, således at andre medarbejdere får tilsvarende mere tid til forskning.

Dekanen: uenig i ufa-normen

Ordningerne harmonerer ikke med den almindelige opfattelse af, at en VIP'ers arbejdsopgaver over tid skal være fordelt mellem undervisning, forskning og administration. Den ene nedtrappingsordning fører således til en heltidsunderviser:

"Jeg deler ikke - og har aldrig gjort det - opfattelsen af en enhedsarbejdstid, for eksempel efter en UFA-norm på 50-40-10 fordelt på undervisning, forskning og administration. Man skal kunne fordele arbejdstiden inden for, hvad folk har særligt talent for. Det er ikke i uoverensstemmelse med Finansministeriets regler, mener jeg ...", siger dekanen.

Dekansens initiativ kan ses på baggrund af, at Århus ikke har en formaliseret "forskningsvogtning" som i København, men regner den slags for at være anliggende for institutterne selv og for institutlederne.

"Initiativet med 'arbejdsvogtning' er ikke foresøget på at lave et formaliseret system. Det er foranlediget af fakultetets økonomiske udføre. Der ligger nogle opfordringer om at vurdere institutternes opgaver, og så er det en oplysning om, at der - især for ældre medarbejdere - findes relativt attraktive ordninger. Det kunne så eventuelt føre til en budgetsanering, hvis nogle føler sig fristet af ordningerne", forklarer dekanen.

Ud over de nævnte nedtrappingsordninger er der også en fratrædelsesordning for 60-65 årige medarbejdere. Den giver orlov med løn i op til 6 måneder plus en fratrædelsesgodtgørelse svarende til 6 måneders løn.

Gæld på 30 millioner

Århus-naturvidenskab har akkumuleret en gæld på 30 millioner kroner, så fra i år er man på vej med forbrugsrestriktioner, der reducerer budgettet med 7-10 millioner kroner ud af et samlet budget på omkring 280 mill. kr. Så balancerer budgettet, men på længere sigt er der ingen vej uden om at skære stillinger bort. Karl Pedersen ved endnu ikke, hvor mange stillinger, der bliver tale om, men er ikke i tvivl om, at det kan klares ved frivillig aftrædelse.

Nedskæringerne rammer i første omgang kun indirekte de studerende, der må indstille sig på lidt større hold, mens VIP'erne må afsætte mere tid til undervisning frem for forskning.

jØ

Studehandel 3
Arbejdsgivere foreslår mindre styring af forskningspengene - men så må universiteterne også opgive medarbejderdemokratiet ...

Køkkenbords-opfindelser 4
Patentlov kommer til at betyde, at arbejdsgiverne får ret til opfindelser, som er lavet i fritiden

Zap-generation 6
En moderne samfundskvalifikation består i at kunne orientere sig - og studenterne er måske bedre til at søge end lærerne ...

Større konsekvensstyring 9
Universiteter og sektorforskning ligner hinanden mere og mere - så hvorfor skal universiteterne have monopol på langsigtet vidensopbygning, spørger RISØ-leder

Præstationsangst 10
- på elitære kulturstudier, hvor der også er problemer med lærernes frikøb til forskning

Tilfredse studenter 12
- lyder de hårde naturvidenskabs svar på barsk evaluering af fysik, kemi og matematik

Ingeniør-rekruttering 15
Trøjborg var på hjemmebane, da ingeniører og erhvervsliv blev enige om, at problemet ikke er ingeniør-uddannelsen - men dårligt image og humanioras popularitet

Styringskontrakter 17
Vi savner indholdsmæssige overvejelser over, hvad man vil med forskningen. I stedet pådattes vi bureaukratiske tiltag. FAGLIG KOMMENTAR

Undervisningsassistenter 17
Vi laver gratisforskning - og er en stødpude for de fastansatte

Lavkaste 19
Eksperimentvalget om stillingsstrukturen har glemt de løstansatte undervisere. FAGLIG KOMMENTAR

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt IDA's undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM
Lektor Lise Lyck, DJØF
Lektor Jens Heide, IDA
(ansv.hav. for dette nummer)
Lektor Carsten Y. Hansen, DM III
Journalist Jørgen Øllgaard (DJ)
Journalist Jan Vang-Lauridsen

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Lyngbyvej 32 F
2100 Ø

Telefon: 39 15 30 45 lok. 242
Fax: 39 15 32 64
E-mail: Joe@magister.dk

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline: 19. marts 1999

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Lyngbyvej 32F
2100 Ø
Tlf. 39 15 30 45

Magistrenens Arbejdsløshedskasse
tlf. 39 15 39 15

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K.
tlf. 33 95 97 00

AAK – Akademikernes A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K.
tlf. 33 95 03 95

IDA
Kalvebod Brygge 31-33
1780 Kbh. V.
tlf. 3318 48 48

IAK
tlf. 33 18 49 00

Oplag: 8.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 33 13 39 32

Tryk: Nørhaven

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af lektor **JENS HEIDE**, fmd. for IDA's undervisnings- og forskningsansatte

Det splittede universitet

Som bekendt er ansvaret for universiteterne delt mellem to ressortministerier: Forskningsministeriet og Undervisningsministeriet. Det behøvede ikke i sig selv at være problematisk, men udviklingen har vist, at det er det blevet. Senest har Rektorkollegiet kritiseret opdelingen, og fra de universitetsansatte skal der også lyde kritik:

Det virker efterhånden, som om de to ministerier har delt universiteterne mellem sig og det uden tilstrækkelig koordinering. De universitetsansatte føler sig som kastebolde mellem de to områder. Et par eksempler vil belyse problemerne.

Evaluerings af uddannelse og undervisning ligger i Undervisningsministeriets regi. Det vil sige, at der gennemføres evalueringer helt uden koordinering med de ansattes øvrige arbejdsområder. Det betyder dels, at der kun evalueres på den ene af universiteternes hovedopgaver, dels - og det er måske det værste - at der skal udføres en masse dobbeltarbejde, når der efterfølgende skal foretages forskningsevalueringer.

Mange universitetsansatte føler i dag, at de ikke har tid til deres hovedopgaver fordi de dels skal berette, hvad de har lavet i fortiden, dels hvad de agter at lave i fremtiden så nutiden må vente.

Vi har intet imod at blive kigget i kortene. Tværtimod vil vi meget gerne vise, hvad det er vi går og laver. Men vi må bede om, at det foregår koordineret, så vi slipper for at blive gennem rundt i manegen som dresserede cirkusheste.

En anden udvikling er, at der **sker en adskillelse mellem forskning og undervisning** blandt de ansatte. Flere og flere bliver ansat i rene forskerstillinger og/eller tidsbegrænset ansatte. Det vil sige, at de studerende ikke i deres undervisning får ret megen glæde af den forskning, der aktuelt foregår på deres universitet.

Senest er der så dukket forslag op om at oprette "fuldtidsunderviser"-stillinger. På diplomingeniør-uddannelsen har vi mærket konsekvenserne af rene undervisningsstillinger. De ansatte har ingen formaliseret tid til faglig udvikling endsige forskning.

Resultatet har været, at lærerne har store problemer med at holde sig fagligt a'jour, selv om de må bruge en væsentlig del af deres fritid til faglig fornyelse. Undervisningsministeriet kender udmærket problemet og forsøgte gennem de såkaldte TUR-puljer at give samtlige lærere et fagligt løft. Det lykkedes også, men det var en engangsforestilling og ikke starten på en løbende proces. Nu vil man åbenbart forsøge at skabe de samme problemer på universiteterne.

Vi siger nej. Den forskningsbaserede uddannelse skal fortsat være universiteternes kendemærke.

Fortsætter denne udvikling vil de to ministerier snart have todelt hvert eneste universitet. Hvor Undervisningsministeriet har uddannelserne med eget personale uden forskningsret og -pligt, og hvor Forskningsministeriet har forskningen med eget personale uden undervisningspligt!

Vi kan derfor kun håbe, at de to ministerier læser ekspertgruppens rapport om fremtidens stillingsstruktur på universiteterne og gør gruppens konklusioner til sine.

Studehandel

Arbejdsgiverne i Dansk Industri vil gerne være med til at mindske den politiske styring af forskningspengene – men så må universiteterne også opgive medarbejderdemokratiet

Dansk Industri vil gerne medvirke til at reducere styringen af forskningen og styrke den fri grundforskning, men så skal universiteterne give mere magt til professionelle administratorer og en stærkere ledelse.

Det er ikke hvem som helst, der deler gode råd ud. Arbejdsgiverne i Dansk Industri er – sammen med fagbevægelsen i LO – nogle af de tunge interesseorganisationer, som forskningsminister Jan Trøjborg lytter mest til.

”Der er ingen tvivl om, at en solid og fri grundforskning er forudsætning for den langsigtede vidensopbygning for samfundet generelt og industriens behov inden for nye teknologiområder”, siger **Bjarne Lundager Jensen fra Dansk Industri**. I samme åndedrag understreger han, at distinktionen mellem grundforskning og anvendt forskning ikke har den store betydning for Dansk Industri. I stedet sondres mellem god forskning og dårlig forskning, da der inden for mange af de forskningsområder, som er interessante for Dansk Industri, såsom bio- og materialeteknologi, er et meget kort spring fra grundforskning til anvendt forskning.

”Men det er også rigtigt, at den stige politiske styring af forskningen er problematisk. I Dansk Industri vil vi gerne være med til at mindske den politiske styring, dvs. overføre flere midler fra programmidler og anden mere bunden forskning til fri forskning på universiteterne. Men forudsætningen er, at der indføres en professionel ledelse på universiteterne”, fastslår Lundager Jensen.

Fleksibel styring

I Dansk Industri er der en udtalt utilfredshed med medarbejderstyret på universiteterne, hvor rektorer og dekaner m.fl. vælges (jf. universitetsloven). Det er et for tungt og for politiseret system. I stedet vil de have indført professionelle ledere, der får et betydeligt større råderum, end universitetsledelsen har i dag. Ledelsen skal have bedre muligheder for at prioritere forskningen, belønne de bedste forskere og opprioritere undervisningen. Men en ny og legitim ledelsesform kræver naturligvis også medarbejderindflydelse. Hvis dette skal fungere, kræver det først og fremmest, at konsistorium bliver adskilt fra den daglige ledelse og alene tager sig af den overordnede strategi og planlægning. Vi skal så finde en model for, i hvilket omfang medarbejdere, studenter og

aftagere skal repræsenteres i det nye konsistorium. Det er vi helt åbne over for at diskutere”, siger Lundager Jensen.

”Det er ikke kun for at gøre universiteterne mere effektive, men også for at indføre fleksible og friere styreform, der er tilpasset det enkelte steds særlige kendetegn. Der er jo en himmel til forskel på Farmaceutisk Højskole og DTU. Det er vigtigt for os at slå fast, at en styrket ledelse er en forudsætning for at give universiteterne større frihed til at selv at vælge den styreform, der passer til de mål og værdier, institutionerne har”, lyder det fra Dansk Industri.

Trøjborgs udviklingskontrakter: bureaukratiske?

Men er forskningsminister Jan Trøjborgs seneste forskningspolitiske initiativer med udviklingskontrakter og ny ansættelsesbekendtgørelse så ifølge Dansk Industri den rigtige medicin?

Lundager Jensen synes i princippet, at Trøjborgs initiativ med udviklingskontrakter er en god ide, men er usikker på deres politiske status: ”Jeg ved ikke rigtig, hvor de ligger i øjeblikket”.

Men han er enig med DTU's rektor, Hans Peter Jensens mål for udviklingskontrakterne. Han mener, at udviklingskontrakterne skal være baseret på få og væsentlige succeskriterier. Han mener også, at de nuværende udviklingskontrakter er så detaljerede, at det leder tanken hen på kontrol og styring i mindst detalje. Dansk Industri supplerer: ”Det, som er vigtigt med hensyn til udviklingskontrakterne, er, at de skal forpligte universiteterne på nogle overordnede politiske

målsætninger, som samfundet stiller. Og så skal de øge opmærksomheden på ledelsens og universiteterne prioriteringer som en helhed”.

Lundager Jensen mener, at målet skal være, at velfungerende udviklingskontrakter resulterer i øget selvbestemmelse, økonomiske belønninger og en vis budgetgaranti.

”Det er klart, at universiteterne også skal have noget ud af at gå ind i udviklingskontrakterne. Det kan for eksempel være at give universiteterne mulighed for langsigtet planlægning i form af en vis budgetto – men helt budgetto kan man altså ikke få i dagens samfund”, melder Dansk Industri.

God ansættelsesbekendtgørelse

I tråd med at Dansk Industri hylder en stærkere ledelse på universiteterne, er de også begejstrede for Trøjborgs nye ansættelsesbekendtgørelse, som giver mulighed for at flytte magten ved ansættelser fra nedsatte faglige udvalg til ledelsen. Samtidig indføres anonymitet og mere lukkethed i selv ansættelsesproceduren.

Kritik om, at den er et angreb på universiteternes faglighed, da den åbner for ikke-faglige ansættelseskriterier og nepotisme, preller af på arbejdsgiverne: ”Det er et meget komplekst spørgsmål, men det vigtigste for os er, at ledelsen styrkes. Og hvis universiteterne skal konkurrere med industrien om de bedste forskere, så er der ingen vej uden om mere anonymitet. Og det gamle system var i øvrigt også for bureaukratisk og langsommeligt”.

VL

Køkkenbords'- opfindelser

Universitetet eller sektorforskningsinstitutionen kan med den nye patentlov i hånden også gøre krav på de ansattes "køkkenbords-opfindelser", hvis det vurderes at de er "gjort inden for arbejdsforholdet" – uanset om der er tale om en bestilling fra ledelsen eller det er forskeren selv, som har defineret opgaven.

Og netop **retten til at gøre krav på alle de ansattes opdagelser** er et væsentligt motiv til hele loven. Under den gældende lov (Lov om arbejdstageres opfindelser) kan arbejdsgiveren nemlig kun gøre krav på retten til opfindelser, hvis opfindelsen er inden for virksomhedens arbejdsområde eller som resultat af en opgave stillet af arbejdsgiveren. Og på universitetet (og delvis i sektorforskningen) definerer forskeren ofte selv sine forskningsemner, hvor det ville være et

fortolkningsspørgsmål, om det er arbejdsgiveren eller forskeren, som havde ejendomsretten.

Spørgsmålet er så, hvordan man nærmere definerer, hvornår en opfindelse er gjort "som led i arbejdet"?

Og her er svaret, at en opfindelse betragtes som institutionens, hvis den udspringer af et forskningsprojekt, som den ansatte er beskæftiget med i kraft af sit ansættelsesforhold. Også mindre og uventede opfindelser, som fremkommer som led i et større projekt, opfattes som tjenesteopfindelser".

Sådan lyder et par af præciseringerne til det patentlovforslag, som Folketingets Forskningsudvalg netop nu har under behandling. Præciseringerne fremgår bl.a. af Forskningsministerens besvarelse af 22 spørgsmål.

Lovforslaget om patenter blev efter mange kritiske indvendinger blødt noget op, så institutioner nu kun kan forsinke offentliggørelse af forskningsresultater i 4 måneder (mod før 12 måneder). Og det fremgår tilmed af præciseringerne, at man lokalt på institutionerne kan vælge at operere med en kortere tidsfrist efter lokal aftale.

Også KU's ønske om en tredeling af gevinsten mellem universitetet, forskeren og instituttet kan imødekommes, hvis der indgås lokal aftale herom.

De 22 spørgsmål / svar fra Forskningsministeriet har ikke været nok til en hurtig lovbehandling. Forslaget skal i stedet igennem en lukket høring d. 17. marts, så det bliver formentlig forsommer før forslaget vedtages.

jø

Rektor skal headhuntedes

Danmarks Forskningsråd vil have professionelle universitetsledelser.

Forslaget er dog straks skudt ned af Rektorkollegiet og Forskningsministeren ...

"Skal vi endelig se noget som helst positivt i Danmarks Forskningsråds forslag skulle det være, at lønningerne for ledelsesansvaret på landets universiteter kunne komme på et niveau, der modsvarer ledelsesansvaret ..."

Det er en galgenhumoristisk formand for Rektorkollegiet, Hans Peter Jensen, som kommenterer Danmarks Forskningsråds udspil om en professionaliseret ledelse, hvor for eksempel rektor skal ansættes og ikke vælges internt. Ifølge oplægget skal der indføres en ledelsesform, hvor magten i konsistorium ligger hos eksterne medlemmer - de skal være i flertal. Rektor og prorektor skal ansættes, og ikke som på nuværende tidspunkt, vælges af de ansatte og studerende. Dekanerne skal ansættes af rektor efter indstilling fra fakultetsrådene, mens universiteterne på institutniveau får vide rammer til selv at bestemme ledelsesstrukturen.

Rektoratet: som en privat virksomhed

Forskningsrådet går ifølge rektoratet galt i byen, fordi de vil drive universiteterne, som om det er en privat pølsefabrik. "Det forekommer os, at Danmarks Forskningsråd har overset, at universitetsvirksomhed i Danmark i høj grad er en offentlig aktivitet og finansieret i overensstemmelse hermed", lyder det sarkastisk fra rektoratet. De afviser derfor, at ledelsesprincipper umiddelbart kan overføres fra private virksomheder til universiteterne.

Et så håbløst forslag skyldes givetvis at et flertal af medlemmerne af Danmarks Forskningsråd har deres anker uden for universiteterne, mener rektorkollegiet.

Ud af Danmarks Forskningsråds ni medlemmer er tre universitetsansatte.

Rektoratet understreger, at hvis et universitet skal fungere ordentligt, må det nødvendigvis have en høj grad af frihed, autonomi og selvstyre, samtidig med at det skal være åbent over for det omgivende samfund. Men det betyder ikke, at konsistorium skal have et flertal af eksterne repræsentanter, sådan som det foreslås af Danmarks Forskningsråd. I stedet fungerer det udmærket, som praksis er i dag.

Danmarks Forskningsråd: ledelse med lederevner

Ellen Margrethe Basse, professor i jura ved Aarhus Universitet, er et af de tre universitetsansatte medlemmer af rådets 10 medlemmer:

"Det står udtrykkeligt i rapporten, at den type professionelle ledere, som vi foreslår skal lede universiteterne, skal have en forskningsmæssig baggrund. Og det er derfor en misforståelse at fortolke det som, at universitetet bliver lavet om til en pølsefabrik, fordi der indføres en professionel ledelse".

Basse mener derimod, at indførelsen af en professionel ledelse er en nødvendighed for at tilpasse universiteterne til udviklingen i det omgivende samfund. Og det er ikke muligt under den nuværende styrelsesform.

"Problemet er, at ledelsen ikke bliver valgt ud fra deres evner til at lede. Men at 'man' i blandt vælger ledere, netop fordi de ikke vil igangsætte vigtige initiativer".

Trøjborg: ikke overbevisende forslag

Rådsmedlem Basse benægter, at rapporten skulle være bestilt arbejde fra Forskningsministeriet. Rapporten udtrykker Danmarks Forskningsråds holdning til ledelsesformen på universiteterne, og der er ikke en skjult dagsorden. "Jeg forstår slet ikke kritikken. Vores forslag kommer omtrent samtidig med ministerens forslag til en revision af universitetsloven, men indholdet er slet ikke parallelt. Det i sig selv viser, at der ikke er tale om bestillingsarbejde", siger hun.

Og sandt er det, at oplægget ikke er præget af nogen særlig god timing, for det blev fremsat få dage efter, at Forskningsministeriet havde fremsat sit forslag til en revision af Universitetsloven. Revisionen begrænses til at omfatte muligheden for at der kan indgås "udviklingskontrakter" m.m. – mens større indholdsmæssige revisioner må vente. Alligevel har Forskningsrådet valgt at fremsætte sit radikale forslag.

Forskningsminister Jan Trøjborg bekræfter, at han og Forskningsrådet ikke er enige. "I oplægget argumenteres der ikke overbevisende for, at den form for professionel ledelse som foreslås, er den bedste til alle institutioner. Jeg har ikke den holdning, at et bestemt styringssystem partout er det bedste", siger Trøjborg, der fastslår den danske traditionen med, at fastslår den danske traditionen med, at forskerne selv vælger deres ledelse. Han er dog åben over for at diskutere ledelsesformen på steder, hvor universiteterne og sektorforskningsinstitutionerne arbejder meget tæt sammen.

VL

Uigennemsigtig

- beslutningsstruktur i forskningsverdenen, påstod tidligere

Grundforskningsfondsdirektør Olesen Larsen – uden dog at komme ind på sin egen rolle

”Vi har i Danmark ikke en gennemsigtig beslutningsstruktur – men hermed er vi såmænd ikke anderledes stillet end de lande, som vi sammenligner os med”.

Under det brede tema **”Hvad ved vi egentlig om forskningen”** holdt Peder Olesen Larsen tiltrædelsesforelæsning som adjungeret professor i ”forskningspolitik” ved Aarhus Universitet d. 15. januar.

Hvis nogle havde håbet på, at den tidligere universitetsdirektør i Undervisningsministeriet og tidligere bestyrer af Grundforskningsfondens store pengekasse ville øse lidt af sine personlige erfaringer med uigennemsigtheden, blev de skuffede. Han løftede nemlig ikke sløret for sin oplevelse af, hvordan den danske forskningspolitik udformes og af hvem. Der kom altså ikke noget svar på, om det er politikerne, forskerne eller forskningsadministratorerne – som han selv har tilhørt – der bestemmer, hvad der skal forskes i, hvem der skal have bevillingerne osv.

Her konstaterede Olesen Larsen blot, at det er et kompliceret spørgsmål, som parterne alle har andel i: Forskerne har deres forskningsemner. Politikerne tror, at de tager beslutningerne, men forskerne kombinerer bare deres interesser med de forhåndenværende opslag og muligheder. Og forskningsadministratorerne tror også, at de har indflydelse, men dem flytter forskerne sig også for. ”Nogle beslutninger tager dog sig selv, for eksempel når entrepenante ledelser beslutter at besætte stil-

linger eller prioritere særlige forskningsindsatser”, konstaterede han.

Udefrakommende beslutninger

Han konstaterede, at den fuldstændigt frie forskning ikke findes. Prioriteringer er en del af politikken og det er samtidig en væsentlig del af forskningsprocessen, nemlig det at vælge. ”Og det valg sker ud fra faglige hensyn, ud fra konkurrencen med andre og ud fra, hvad der sker andre steder. Og endelig kommer der så en del beslutninger udefra: om hvilke opgaver der er vigtige, hvem der skal have bevillinger, hvilke rammer, der skal være, osv.”

Forskning sker i vekselvirkning mellem forskningen og omgivelserne. Men forskerne må dog forstå, at de er betalt af det omgivende samfund, og at de dermed har ”frihed under ansvar”. Han kritiserede politikerne for, at de bebrejder forskerne, at at det prioriteres så højt at publicere for et internt forskermiljø (og ikke for anvendelsesformål, red.) – men offentligheden må forstå, at publiceringen er til for at holde forskningsvidens kontinuitet.

Han konstaterede, at beslutningstagerne tit ikke har tid til at sætte sig ind i og udnytte den tilgængelige viden – og ikke altid finder det nødvendigt at tage hensyn til den tilgængelige viden. Der kan endog spores en vis provinsiel holdning, og der inddrages ofte ikke-forskningsrelevante hensyn i beslutningerne.

Problematiske:

Amanuensernes oprykning i 1972

Uden at Olesen Larsen ville sætte sig til dommer over, om initiativerne var rigtige eller forkerte, kaldte han det problematisk, at vigtige uddannelsespolitiske initiativer er taget, uden at forskningen blev inddraget i beslutningstagningen:

Da adgangsbeholdningen blev besluttet i 1977, så man ikke på konsekvenserne for forskningen. Da amanuenser automatisk blev indplaceret som lektorer i den nye stillingsstruktur i de store ekspansionsår 1972, bedømte man ikke den enkeltes forskningskvalifikation. Da universitetscentrene RUC, Aalborg og Odense blev etableret, så man ikke på forskningens helhed. Og da styrelsesloven blev besluttet i 1972, inddrog man ikke betydningen for forskningen. Alle disse forhold har imidlertid haft betydning for forskningens senere vilkår.

Olesen Larsens udnævnelse til adjungeret professor blev begrundet med, at Aarhus Universitet kan drage nytte af ”hans mangeårige erfaring med forskning i offentlig tjeneste”. Olesen Larsen på sin side var glad for at være tilbage på det universitet, hvor han trådte sine barnesko, og hvor han har mange gode venner. Det blev bekræftet ved et stort fremmøde. Knap 100 – fortrinsvis videnskabeligt personale – overværede forelæsningen.

jø

En flimrende verden - og en zap-generation?

Den nye generation af studerende er krævende og stiller andre krav end dem, som det traditionelle universitet kan byde dem. Mange universitetslærere må derfor omstille sig, så de kommer mere i overensstemmelse med studenterne, advarer ny rapport

Universitetsstudierne er i krise: Studierne udsættes for rystelser, diffuse og modsatrettede krav og forventninger. Den nye generation er kompromisløs i sine ønsker og valg og afspejler dermed det moderne samfund - mens universiteterne befinder sig i fortiden på visse punkter. Det må nødvendigvis føre til radikale rystelser. Og flugten fra naturvidenskab over mod humaniora er bare toppen af isbjerget, så universiteterne og dets lærere må bryde op med traditioner på faget, i læringen, i videnskaben og i deres egne roller.

Sådanne diagnoser er godt stof i pressen, for vurderinger af "tidsånden" og af nutidens unge har altid nyhedens interesse. Og diagnosen om, at en ny mål-søgende og ansvarsbevidst generation laver et stille oprør mod systemet, fik da også god omtale i de store aviser. "Det nye studenteroprør", hed det således i Jyllands-Posten om analysen "Universitetsstudier i krise - fag, projekter og moderne studenter", som er lavet af RUC'erne Birgitte Simonsen og Lars Ulriksen.

"Vi ser nogle symptomer, som vi må forholde os til i stedet for bare at klage over nutidens unge. Hvis man automatisk siger, at de studerende er forkert på den, ser det skidt ud for det danske uddannelsessystem. Min vurdering er, at den aktuelle udvikling blot er toppen af isbjerget", udtalte Birgitte Simonsen

Moderne studenter: selektive og vil personlig udvikling

Moderne studenter fravælger de hårde tekniske og naturvidenskabelige fag - og lærerne på disse fag oplever, at de står med studenter, der både er dårligere og reagerer helt anderledes på kravene.

Moderne studenter har ikke noget imod at skifte studium. Hvis uddannelsen ikke opleves som givende, holder de op. Hvis de ikke finder tilfredsstillende i at arbejde i (projekt-) grupper, arbejder de gerne alene.

Moderne studenter vælger fag, de tror giver mulighed for selvfortolkning og personlig berigelse.

Moderne studenter insisterer på det vedkommende, på den personlige relation. De vil have stoffet ind under huden. Det kan kolliderer med gængse akademiske normer - og vise frem mod nogle nye.

Moderne studenter accepterer ikke autoriteter, men de leder efter virkeligt gyldige svar - der er en længsel efter det faste og solide, og en nagende tvivl på og skepsis over for, om det findes. De er åbne, selektive og krævende. Og i deres adfærd har de både fordel af og lider

under at være "kulturelt frisatte", de mangler faste værdier. De store ideologier og autoriteter er døde, så det er hver enkelt eget ansvar at sikre den personlige udvikling og lykke.

I det traditionelle lærer/studererforhold var der bestemte roller. Læreren havde de rigtige svar, studenterne skulle tilegne sig dem. Sådan er det ikke mere. Rollerne er under opløsning, hedder det som en advarsel til uddannelsespolitikere, universitetsledere og -lærere. Nye studerende stiller nye krav, de ønsker differentierede valgmuligheder - og hvis de ikke tages alvorligt, får universiteter og samfund alvorligere problemer.

Analysen

Gennem en analyse af et udvalg af "moderne studerendes forventninger afdækkes en række dilemmaer og udfordringer til de videregående uddannelser", hedder det om analysens mål. Der kastes lys over "nogle bevidsthedsformer og funktionsmåder", som volder både lærerne, universiteterne og den statslige planlægning problemer - og som sætter "de etablerede fag, professioner og videnskaber" i dilemmaer.

Fortroppen i en generation?

De to uddannelsesforskeres iagttagelser stammer fra en analyse af 82 RUC-studenters "motivation og drivkræfter". De gør selv opmærksom på en begrænsning heri, idet de aller fleste har valgt RUC, fordi der her sker noget særligt, og fordi stedet har en speciel tradition. De 82 viser sig da også at have relativt ensartede "biografiske forudsætninger", og forskerne antyder selv, at disse unge netop er landet på RUC, fordi de er særligt hårdt "ramt" af den kulturelle frisættelse eller det moderne livs krav.

"Avantgarde er sådan et ubehageligt ord. Vores undersøgelsesgruppe er et bestemt udsnit, jo. De går klædt i sort, de følger med i den moderne kultur, de bor i byens centrum og så videre. Og de spidsformulerer nogle motivationsstrukturer og nogle måder at håndtere deres betingelser, som vi mener er fortrop for noget, som bliver mere alment.

Vi giver indsigt i motiverne hos en fortrop i bevægelse væk fra både traditionel karriereorientering og væk fra interessen for de hårdeste af de tekniske og naturvidenskabelige fag", forklarer Simonsen.

Kritikere af analysen har imidlertid påpeget, at der er en forbavsende overensstemmelse mellem de unge, som beskrives i projektet og så RUC-kulturen, som er præget af en høj grad af valgfri-

hed, projektorienteret og selvstændigt arbejde m.m. Spørgsmålet lyder, om de to forfattere ikke drager meget vidtgående slutninger om en hel generation på baggrund af analysen af 82 RUC-studenter, fordelt på 15 projektgrupper, hvoraf de 11 stammede fra humaniora, 2 fra samfundsvidenskab og 2 fra den naturvidenskabelige basisuddannelse - men slet ingen fra overbygningen på de hårde naturvidenskabelige fag.

Ulriksen: "Når man skal have indsigt i, hvorfor så mange unge søger meningstyende fag - fx humaniora - så svarer de unge ikke nødvendigvis det samme. Men den gruppe, vi har undersøgt, repræsenterer en trend. Og andre undersøgelser - fra erhvervsuddannelserne og gymnasierne - viser samme tendens, hvad der er prestige i og interesse for blandt de unge".

Simonsen: "Det er rigtigt, at unge på ingeniørhøjskolen i Esbjerg kan have andre motiver. Vi har lavet en kvalitativ belysning af nogle motivationsstrukturer af en studentergruppe, og ikke en kortlægning af generationen. Vi kan selvfølgelig ikke udelukke, at der findes andre typer end den beskrevne. Men vi er overbevist om, at der er vores beskrivelse rendyrker noget, som alle fag bøvlrer rundt med - og at deres karakteristika bliver mere almene hos studenter i fremtiden: Moderne studenter stiller høje krav til deres uddannelse og deres arbejdsliv. Det skal være personligt tilfredsstillende for dem. Og det bliver tydeligere som krav til uddannelsessystemet, hvor nogle områder må tage nye tanker og strategier i brug for at fastholde de unge ..."

Postmoderne læring

Traditionelt præsenterer fag sig som noget velafgrænset, distinkt, som det er muligt klart at beskrive. Men ifølge de to forfattere er fagene "ikke naturgroede, men kulturgroede: konstruerede og genstand for forhandling". Det betyder, at fag ikke findes - de skabes.

Det medfører bl.a. helt andre betingelser for studenternes lære- og erfaringsprocesser. Der sker en "postmoderne læring", hvor studenterne selv er med til at opsoge og skabe deres viden. Studenterne skal forholde sig reflektivt til deres egen læring og tage stilling til deres egen kvalifikationsprofil. Det gør de søgende - og ikke gennem styring og udenadslære. Studenternes måde at søge på hjælpes på vej af, at en moderne samfunds-kvalifikation består i at kunne orientere sig i en flimrende verden og at være parat til at vælge.

Evalueringer er ofte udtryk for den usikkerhed, som ligger i systemet:

Ulriksen: "Evalueringer har ofte svært ved at sætte sig klare mål. Alle fag er i stoftrængsel og pensumskruer, og arbejdsmarkedets behov kan ofte ikke bruges som parameter. De herskende paradigmer er jo også til debat, og derfor er resultatet ofte mainstream-bedømmelser, hvor den dominerende faglighed midt i faget bliver målestokken. Her kommer evalueringer ofte i splid med sig selv, fordi der efterlyses diversitet i uddannelsesudbuddet, men evalueringen anbefaler ensliggørelse ..."

Denne tese om "postmoderne læring" møder modstand hos de klassiske videnskaber, hvor en kritiker har påpeget, at det er nødvendigt at have en grundfond af (fælles) viden, før man kan begynde at afsøge den nærmere: "Hvis man tror, at denne 'refleksion' er selve grundlaget for læring, går man galt i byen. Udgangspunktet må være at opnå viden om en verden, som er given og 'objektiv', dvs. at det herudfra i princippet er muligt at finde ud af, hvordan verden er skruet sammen" (Th. Söderqvist, FOfo 112).

Simonsen og Ulriksen imødegår argumentet: "De gamle fag – fx kemi, som er Söderqvist's oprindelige uddannelse – opfatter sig selv som, at de har en kerne. Men fag konstrueres. Derfor er det ikke et entydigt fag.

På samme måde – uden at kende juras retsprincipper – sker der så store samfundsændringer, at der kan stilles spørgsmål ved jura'ens 'kerne'...", siger Ulriksen.

Målrættede studenter?

Af analysen fremgår det, at de unges interesse ligger i kulturfagene, og at det skader søgningen til naturvidenskab. Men er det så ikke selvmodsigende, at det faktisk er på humaniora, frafaldet er størst – når man lige ser bort fra, at frafaldet i første studieår på naturvidenskab?

Ulriksen: "En af pointerne er netop, at de unge ikke er vanvittigt målrættede. De oplever det ikke som den store katastrofe at skulle holde op eller skifte studium. På samme måde starter de heller ikke et studium ud fra erhvervsudsigterne..."

Når det så kraftigt betones, at de unge går efter deres "interesser" – uafhængigt af erhvervsudsigter m.m. – er det så ikke i modstrid med, at man normalt siger, at de er meget målrættede – at SU-klip har disciplineret dem?

Simonsen: "De er vanvittigt målrættede, hvad angår deres egne målsætninger og forventninger. De prøver at forvalte deres interesser inden for SU-klippens rammer. Men det er da i øvrigt en sandhed med modifikationer, at gymnasieeleverne er målrættede. Det er modsætningsfyldt, for gymnasiet har nået et bristepunkt: Fagene står på nakken af hinanden, og eleverne manøvrerer inden for det muliges felt. De unge bruger gymnasiet til noget andet. Og virkeligheden er også, at nogle elever er målrættede, mens andre er det ikke".

Matematikstudenter uden forudsætninger

Simonsen og Ulriksen konstaterer, at der er tegn på, at det i virkeligheden er de studerende, som er på højde med samtiden og fremtiden. Systemet må derfor holde op med at tænke i markedsstyring af studenternes muligheder, og at studenterne er 'forkert på den'. Der må i stedet tages udgangspunkt i, hvad studenterne faktisk gør, og så forsøge at forstå, hvorfor de gør det og hvordan det kan bringes sammen med uddannelsen. Man må tage højde for, hvad der er muligt i forhold til de studerende ...

Det betyder nogle helt nye betingelser, som en matematiklærer udtrykker det i et interview (som indgår i analysen) om de ændrede vilkår for undervisningen: "...

Når jeg møder en projektgruppe, som er i gang med et problem omkring anvendelsen af en matematisk model, noget indviklet matematisk, som de ikke har forudsætninger for eller har mødt tidligere, at det så viser sig, at nogle af dem ikke kan sætte på fælles brøkstreg – nå, men så må jeg undervise i det og der er ikke noget at gøre ved det ... Måske kræver det så en større undervisningsmæssig indsats".

Ulriksen: "Man må ikke bare reagere på brøkstregen ved at sige: Det er også for galt, nu må gymnasiet tage sig sammen! Eksemplet fortæller, at man må tilrettelægge efter de givne betingelser, bl.a. studenternes forudsætninger, forventning og krav".

Men hvor langt skal læreren gå i forsoget på at indrette undervisningen efter 1. års-studenters krav?

Ulriksen: "Selvfølgelig skal man ikke føje sig for hvad som helst. Men en lærer, som fastholder sin egen 'kerne' og er modvillig over for studenternes forventninger står altså dårligt. Over for modvillige og mål-løse studenter skal læreren stædigt undervise i, hvad han kan og henimod, hvor han gerne vil have dem. Men i

den samme proces skal læreren reflektere sit curriculum i lyset af de mennesker, som skal undervises. Læreren må tage højde for den nye orientering hos de studerende i stedet for at bekæmpe den".

De to uddannelsesforskere siger, at mange universitetslærere må indstille sig på at skulle omstille sig til studenterkrav. I den proces er det vigtigt, at lærerne kan få forum for "at reflektere sig som lærere". Man kan ikke længere manuducere ud fra en lærebog, man må instille sig på andre læreformer. Alene omfanget af viden er vokset, så det bliver stadig vanskeligere at udvælge stof.

Didaktiske konsekvenser

Uddannelsesforskerne karakteriserer de unge som levende interesserede, engagerede. Demokrati består for dem bl.a. i, at der er masser at vælge imellem, så ingen tvinges ind i noget, de ikke aktuelt har lyst til.

En moderne samfundskvalifikation består i at kunne orientere sig i en flimrende verden og være parat til at vælge. Måske vil svaret på de unges ustabilitet i højere grad være at kunne zappe – at kunne bevæge sig frit rundt og få lidt ud af det hele, konstaterer rapporten.

Det indebærer nogle didaktiske overvejelser. Uddannelsesforskerne konstaterer, at det er "en potentiel modsætning" mellem lærerne og studenterne, fordi studenterne er mere personligt søgende. Og det er så også et studenterkrav, at lærerne skal være personligt givende.

Simonsen: "I det moderne informationsfund skal man opbygge den egen-skab at kunne sortere og udvælge. Didaktik er også stofudvælgelse. De unge tager ansvaret for deres egen læring, de øver sig i at træffe valg. Som lærere må vi bygge på potentialerne og lære at give dem at styrke deres orienteringsforsøg – at det så ikke er 'hensigtsmæssigt' alt sammen, er en anden ting. De er i gang med processer, som skal være der".

De to uddannelsesforskere konstaterer, at der samfundsmæssigt (både demokratisk, politisk og økonomisk) stilles krav om fleksible, alsidige og ikke-specialiserede (modulopbyggede) uddannelser – og man kan godt lade sig inspirere af RUC. Men det møder modstand fra universitetskredse, for tanken om mere åbne og utraditionelle kombinationsmuligheder skyldes "administrativ og bureaukratiske vantænkning" og måske også institutionspolitiske interesser.

"Læreren skal ikke bare følge og omkvalificere sig efter de strømninger, som lige er oppe i tiden. Læreren er en person, som har truffet nogle (faglige) valg og kvalificeret sig inden for et felt. Og han skal selvfølgelig ikke bare omkvalificeres – derimod skal stoffet formidles efter de krav, der stilles ..."

jø

Simonsen & Ulriksen: Universitetsstudier i krise – fag projekter og moderne studenter (UNIPÆD-projektet, RUC)

Nå-generation?

68'erne har larmet så meget, at de har beskadiget deres ører. I hvert fald har de ikke bemærket 90'ernes massive studenterspolitiske indsats, blot fordi den går mere stille med dørene

Vi i nå-generationen er hverken mere eller mindre aktive i studenterspolitik end vores forgængeres generation. Vi er måske nok bare mere stille”.

Simon S. Simonsen, en af 90'ernes mest fremtrædende studenterspolitikere, er træt af, at hans generation hele tiden får skudt i skoene, at de er individualistiske zappere, som ikke interesserer sig for andet end deres eget spejlbillede.

”Der har været masser af gang i det studenterspolitiske i 1990'erne. Perioden har været kendetegnet ved, at et stort antal mennesker er gået ind i sager, som er gået ud over deres umiddelbare interesse. Det har ikke kun været deres egne lyster og ulyster, som har drevet værket. Det har også været sager, som man i gamle dage betegnede, som værende ’til gavn for samfundet’...”

Myte om inaktivitet

Da Simon S. Simonsen startede på Odense Universitet i 1991, var det med ørene tudet fulde af, at fossile dinosaurer var mere almindelige end aktive studenterspolitikere. Men det er en myte, som han gerne vil være med til at lægge på bålet. Universitetet sprudlede af gode ideer og initiativer. ”Og det var min klare opfattelse, at der hele tiden har været masser af ideer hos os unge om, at vi gerne vil være med til at opbygge et ordentligt, lykkeligt liv for os alle sammen”.

Det kan godt være, at der var kvantitative flere deltagere i ungdomsoprøret, som populært kaldes 68-oprøret. Men på det tidspunkt blæste vinden i retning af Marx og Mao, så der meldte de traditionelle magtmennesker sig også under fanerne. Men det gør de næppe i dag, hvor vejen til magtens tinder ikke går over studenterspolitikken. Og derfor giver Simonsen ikke så meget for argumentet om, at der var mange flere dengang i 70'erne.

Ikke den store forskel

Ifølge Simonsen er der ikke den store forskel på ’utopierne’ hos 68'erne og nå-generationen. Som altid står de unge mel-

lem videreførelse og fornyelse. Men alligevel blev han lidt overrasket, da Politiken førte ham og 68'er-studentersoprøreren Finn Ejner Madsen sammen til en generationssamtale.

”Min første oplevelse var: ’Vi er jo enige. Der var næsten ingen meningsforskelle’...”, siger Simonsen. Forskellene består måske snarere i, at mange af sejrene allerede er vundet, og at der derfor ikke er grund til at gå på barrikaderne for dem i dag. ”Det er lettere, at være homoseksuel eller afvige på andre måder i dag, end det var dengang”, siger han.

Han understreger dog, at der stadig venter ufatteligt mange politiske slagsmål. Et af dem handler om at skabe et demokratisk universitet.

De stille studenter

I 1970'erne var der gang i gaden. Hippierne dansede barfodede i byens gader, og de røde faner vejede altid i front under studenternes mange demonstrationer. Men nå-generationen går lidt mere stille med dørene. Simonsen og hans studiefæller besatte på et tidspunkt instituttet i en tre ugers periode, hvor de gennemtrumfede, at al undervisning blev aflyst, og i stedet brugte de tiden til at diskutere fagets indhold og udvikling.

Det hele foregik i ydmyghed – og Simonsen mener også, at de i højere grad beskyttede instituttet frem for besatte det – indtil Jyllands Postens fotograf kom forbi, og bad dem om et billede, hvor de stod foran instituttet med knyttede næver i militant revolutionær profil.

Hændelsen er symptomatisk. Der foregår en masse i 1990'erne, men det sker i det stille. Derfor skal det hele tiden omformes til 68'er koderne. Når det ikke sker, så forbliver det ubemærket. Og så skal 68'erne nok få slidt deres rejseskrimaskiner op med kritiske kommentarer om de unge, sløve narcissister. Men skræmmebilledet er misvisende, konkluderer altså en af 90'ernes studenterspolitiske forgængere.

In forskningsdelen ligner vi hinanden mere og mere, og det har jeg ikke nogen problemer med. Hvorfor skal universiteterne have monopol på langsigtet vidensopbygning, ”grundforskningen”? Jeg ser ingen grund til, at Statens Seruminstitut ikke skal være lige så kvalificerede som dem på Panum. Men vægningen kan selvfølgelig være forskellig...”, siger administrerende direktør Jørgen Kjems fra Forskningscenter Risø.

Han mener, at universiteter og sektorforskning bør have de samme vilkår og rammebetingelser. ”Det kan godt være, at vi skal konkurrere om de samme programmer, men det behøver jo ikke at betyde, at det er de samme projekter, som kommer ud af det”. Og som en væsentlig forskel ser Kjems også, at universiteter og sektorforskning ikke nødvendigvis retter sig mod de samme ”markeder”, sektorinstitutionerne har fx forpligtelserne over for moderministerierne.

Men grundlæggende står universiteterne over for de samme forskningsvilkår og -betingelser, mener Kjems, som derfor også har svært ved at forstå universiteternes betænkeligheder ved ”udviklingskontrakterne”. Dem har man nemlig gode erfaringer med på Risø.

Successmål

Forskningsministeren bruger ofte sektorforskningen som eksempel, når han skal fortælle om sine mål med universiteterne. Her er man resultatorienterede, mål-søgende, har en klar ledelsesstruktur og så videre.

På det strukturelle og administrative plan har ministeriet da også i de seneste år samordnet aktiviteterne på universiteterne og i sektorforskningen. Det er sket gennem en sammenlignelig stillingsstruktur, gennem universitetsloven, som gav større magt til lederne på linie med forholdene i sektorforskningen. Det ses i ansættelsesbekendtgørelsen, som giver større faglige bemyndigelser til lederne. Og det seneste initiativ handler om ”udviklingskontrakterne”, hvor universiteterne bl.a. måles på, hvor meget de samarbejder med sektorforskningen.

Kjems er godt klar over, at en sektorforskningsinstitution med forskning som primær aktivitet og universitet med en flerhed af undervisning og forskning ikke umiddelbart kan sammenlignes. Men

konsekvensstyring på universiteterne

Universiteternes og sektorforskningens forskning ligner hinanden mere og mere.

Så derfor forstår fremtrædende leder fra sektorforskningen ikke, hvorfor universiteterne har det så svært med "udviklingskontrakterne"

disse forskelle spoiller ingen væsentlig rolle i forhold til en resultatkontrakt.

"Der kan udmærket opstilles succesmål for alle dele af virksomheden på universitetet. På undervisningssiden er der jo taksameteret. Kontrakten skal bare konstatere, hvor stor en produktion skal være. Hvis man har en sådan norm, laver man en kontrakt inden for godkendte rammer – og de rammer skal universitetet så selv udfylde. Og så kan ministeriet jo benytte nogle outputmål for at konstatere, om kontrakten er opfyldt ...", siger direktøren for sektorforskningen.

"En udviklingskontrakt for universitetet skal jo ikke være en afskrift af sektorforskningens resultatkontrakt. Der skal ikke slavisk stilles de samme mål på alle områder. Og den skal selvfølgelig være afstemt af forskningens natur: hovedområde, graden af eksterne midler, samarbejde m.m. Og så kræver den, at universiteterne har et internt styringssystem, som har overblik over aktiviteten ..."

Universiteternes forskningsfrihed

Kjems nikker genkendende til påstanden om, at universitetet arbejder under friere rammer end sektorforskningen

"Det har jeg ingen problemer med. Det er frihed under ansvar..."

Han mener, at der inden for kontrakten fortsat vil være et meget stort råderum for forskerne til frit at vælge metode, samarbejdspartnere m.m. Men hvad med forskningsfriheden, den har universitetsforskere jo til forskel fra sektorforskere?

"De har jo friheden inden for de rammer, som de selv er med til at sætte. På Risø er det forskerne og programlederne, som foreslår de konkrete projekter og milepæle for det kommende år, og det er afdelingslederne og direktionen, som i sidste ende godkender målene efter en intern dialog."

Grundforskning: forskning med lang tidshorisont

Det er blevet påstået, at der i den nuværende forskningspolitik lægges op til, at universiteter og sektorforskning skal ensliggøres; at universiteternes grundforskning skal til at styres efter de samme kriterier som sektorforskningens institutioner.

Hvor nogle definerer grundforskning som forskning, som man ikke kender re-

sultatet af, så har Kjems sin definition: "Det, som oftest kaldes 'grundforskning' er forskning med en lang tidshorisont. Det betyder, at jo længere tidsperspektiv en forskningsplan har, des bedre skal den styres. For mig som leder er det vigtigste, at institutionen har en relevant vidensopbygning, og der er ikke en interessemodsatning mellem universiteterne og sektorforskningen", siger han. "Vi skal bare blive bedre til at udnytte hinanden".

Budgetgaranti som modydelse?

Universitetsrektorerne konstaterer, at det er en alvorlig brist i Forskningsministeriets forslag til udviklingskontrakter, at universiteterne ikke kan få garanti for de budgetrammer – fx en flerårsaftale – som kontrakten skal opfylde inden for.

Budgetsikkerhed er en problematik, som Jørgen Kjems kan tale med om. På Risø har man

indgået sin anden resultatkontrakt med ministeriet, og fordelene ved den kontrakt er, at Risø fik lovning om uændrede finanslovsbevillinger, hvis man opfyldte kontraktmålene.

Han har i den forstand også forståelse for, at rektorerne søger budgetgarantier som grundlag for udviklingskontrakterne:

"En fornuftig ledelse på universitetet skal selvfølgelig arbejde for de bedste rammer til de bedste forskere på deres institutioner, så disse forskere kan arbejde med en lang tidshorisont – inden for en 'ansvarliggørelse' ..."

Selv om Risø således har fået lovning om budget-ro som belønning for at opfylde resultatkontrakten, kan Risø-direktøren dog ikke uden videre støtte universitetsrektorernes krav om budgetro for udviklingskontrakterne:

"Man skal jo tænke på, at truslen ved ikke at indgå kontrakt var, at vores bevilling kunne gå ned med 30 millioner kr. Nu er det lykkedes os at komme igennem, vi har klarlagt os godt, men det gør os jo ikke usårige. Man skal jo tænke på, at det er en budgetro på papiret..."

Men når Risø kunne få budgetro, hvorfor kan universiteternes så ikke?

"Jeg kan da godt forstå, at en forsk-

ningsminister ikke kan udstede håndfaste løfter om budgetro, for der kan jo hele tiden komme ting på tværs. Og det er jo politikerne, som under alle omstændigheder sidder med den lange ende – også hvad angår Risø's kontrakt..."

Ansvarliggørelse: konsekvensstyring

På Risø har man meget gode erfaringer med udviklingskontrakterne, og direktøren ser ingen grund til, at universiteterne ikke skulle kunne få det samme:

"Universiteterne kunne have fordel af en dialog om, hvilken vej universitetet og fagene skal arbejde. Udgangspunktet er en mål- og ramme – styring, hvor instituti-

onen, som skal skaffe resultaterne, selv kan bestemme midlerne. Som jeg kender universiteterne er der i alt for høj grad brugt en input-styring, mens der ikke er konsekvensstyret på resultaterne.

En sådan styring skal hvile på en konkret dialog i hele organisationen om, hvilken vej man skal gå.

For universiteterne kunne fordelene være, at man kunne decentralisere inden for en struktureret ramme, hvor de enkelte enheder – og helheden – tager sine egne mål alvorligt. Og når man har indgået en kontrakt med ministeriet, betyder det jo også en accept af de mål, som man har".

Kjems understreger, at det er meget vigtigt, at man har opbygget et internt styringssystem.

"Og universiteterne skal have diskussionen, hvor man sætter sig nogle mål med undervisningen og forskningen. Nu skal jeg ikke give gode råd, men man kunne for eksempel lave et system, hvor der kun er en forskningsplan for et institut, som omfattede den interne og den eksternt finansierede forskning. Og hermed forenkles 'den interne styring'. Så jeg vil vove den påstand, at den enkelte forsker på Risø inden for de afstukne rammer har lige så stor forskningsfrihed som en universitetsforsker", siger han og tilføjer at målsætningsprocessen ansvarliggør såvel forskeren som ledelsen.

Som jeg kender universiteterne er der i alt for høj grad brugt en input-styring, mens der ikke er konsekvensstyret på resultaterne

Præstationsangst

Reducer ambitionerne og styrk pædagogikken, lyder det i en ny evaluering af litteraturfagene, der kaldes elitære og upædagogiske. Litteraturfagene ryster på hovedet

”Vi er grundlæggende uenige med evalueringsrapportens anbefalinger om, at vi skal sænke vores faglige niveau. Det kan vi ikke bruge til noget i vores faglige udviklingsarbejde. Det er en kortsigtet løsning, og den er ikke i tråd med opfattelsen inden for det danske uddannelsessystem, der fastslår, at det gælder om, at være så godt rustet og så internationalt orienteret som muligt”.

Instituttleder Ole Birklund Andersen fra litteraturhistorie ved ÅU, tager til genmæle mod en ny evaluering barske bedømmelse af litteraturfagenes studiemiljø i Danmark.

Evalueringen konkluderer, at de evaluerede fag har et meget højt fagligt niveau og meget ambitiøse studerende og lærere, samt at kun omkring 1 ud af 3-4 af de udspurgte studerende var utilfredse med uddannelsen. Men samtidig betegnes uddannelserne som elitære, da de ikke har tilpasset deres pædagogiske metoder til masseuniversitetet – de lever stadig i elite-universitetets tid.

Resultatet er en udbredt præstationsangst blandt de studerende, store frafaldsprocenter og lange gennemførelsessteder. For at forbedre studierne anbefales det, at læres – og studenternes – ambitioner nedrosles, den pædagogiske indsats opprioriteres, og at uddannelserne i øvrigt koordineres bedre.

Eliteuniversitet

På litteraturfagene har de sovet i timerne. Det er ikke gået op for dem, at de ikke længere befinder sig i 70'erne, hvor der kun var et lille optag af studenter, men i 90'erne, hvor det at studere litteratur er blevet næsten lige så moderne som at gå i sorte Lewis cowboybukser, og hvor universiteternes status som masseuniversitet for alvor er blevet fasttømret. Der er ikke længere den tætte kontakt mellem studerende og underviser, som der var tidligere, fastslår evalueringen.

På Aarhus Universitet kan institutlederen godt nikke genkendende til, at der er blevet flere studerende per lærer, og at det nødvendigvis må få en negativ indflydelse på studiet. Men på litteraturfagene har man ikke sovet i timen.

Problemet er i stedet, at der ikke er fulgt økonomiske ressourcer med det stigende studenteroptag. Og det nytter ikke, at evalueringen skyder skylden på faget, når den i virkeligheden ligger hos de bevilligende myndigheder, forklarer institutlederen. Han undrer sig også over, at evalueringen skyder så skarpt mod litteraturfagene, når det samtidig konstateres, at det faglige niveau er højt, at de studerende og lærere er ambitiøse samt at

hovedparten af de adspurgte dimittender og studerende er glade for uddannelsen.

”Det bemærkelsesværdige er, at brugerundersøgelsen identificerer et flertal af både studerende og dimittender som er meget tilfredse med uddannelsen, nemlig 65 pct. Og gruppen af ’meget utilfredse’ er på 3% og ’utilfredse’ er på 17 pct.”, siger han med henvisning til evalueringens analyse af forholdene på litteraturhistorie på Aarhus Universitet.

Præstationsangst

I evalueringen fokuseres i stedet på, at litteraturstuderende lider af præstationsangst og ofte falder fra uddannelsen. Uddannelserne kendetegnes ved, at de studerende og lærere stiller så store krav til sig selv og deres omgivelser, at det resulterer i en udbredt præstationsangst: ”Det giver udslag i, at de studerende er bange for både deres medstuderende og undervisere samt for, at præstationerne ikke bliver vurderet til højeste udmærkelse”, skriver evalueringspanelet.

Ole Birklund Andersen benægter ikke, at der findes præstationsangst på litteraturhistorie i Aarhus, men han mener, det er et tvetydigt fænomen, der dels afspejler, at det faglige niveau er og skal være højt, samt at de forringede bevillinger stresser og ødelægger studiemiljøet. Til gengæld medgiver han, at frafaldet er stort. Men rapporten svigter ved ikke at analysere denne problematik. ”Hvad er frafald? Det er så nent at sige, at frafaldet er for stort. Men vi ved ikke hvor de frafaldne forsvinder hen. Tager de til andre overbygningsuddannelser på Aarhus Universitet, sådan som den nye studiestruktur lægger op til, eller dropper folk helt ud? Vi ved det ikke”, siger Birklund Andersen. Til gengæld er han overbevist om, at de ringe fysiske rammer på humaniora på Aarhus Universitet gør sit til at øge frafaldet. Eksempelvis er der kun 16 studiepladser til samtlige 1600 studerende ved de æstetiske fag.

Endelig mener evalueringspanelet, at den pædagogiske indsats skal styrkes på litteraturfagene, hvor underviserne har en tendens til at vrænge lidt ad pædagogiske tiltag, og i øvrigt ikke lægger tilstrækkelig vægt på deres rolle som formidler af faget, når de underviser. Igen må Birklund Andersen melde hus forbi. ”Jeg vil ikke sige, at alle underviserne er gode pædagoger, men vi gør en stor indsats her på instituttet. Og vi evaluerer fortløbende undervisningen”, siger han.

På Aarhus Universitet er både adjunkter og deres supervisorer tilknyttet kurser i pædagogik.

Frikøb ødelægger

Kulturfag lider under, at de faste VIP'ere for ofte bliver frikøbt, konkluderer evaluering af kulturfag

"Forskningsprojekter dræner ofte uddannelserne for faste undervisere i længere tid, således at de studerende overvejende undervises af eksterne lærere".

"Det er nødvendigt at finde en anden praksis for frikøb, der sikrer at hovedparten af undervisningen varetages af fastansatte undervisere".

Sådan lyder kritikken i en evaluering af "kulturfagene" på universiteterne. Frikøbsproblemet er specielt alvorligt for disse uddannelser, da de er forholdsvis nye og er sammenstykket af mange forskellige fag. De studerende ender derfor let med, at de ved lidt om dette og hint, når de får kandidatbeviset i hånden, og de mangler derfor en overordnet faglig forståelsesramme.

Trods den skitserede kritik roses fagene også meget i evalueringen, og den samlede konklusion lyder: "Fagene vurderes alle i evalueringen som indholdsmæssigt velfungerende, med fagpersoner, der har højt videnskabeligt niveau og med ambitiøse og motiverede studerende".

Få faste lærere

De studerende på kulturfagene risikerer at gå igennem hele uddannelsen, der består af et to-årigt overbygningsforløb, uden at møde en fastansat lærer, da disse ofte er frikøbt til forskningsprojekter.

I stedet er det hovedsageligt undervisningsassistenter og eksterne lektorer uden en fast tilknytning til fagene, som de møder i klasselokalerne og til forelæsningserne. Og af god grund kan man ikke forvente, at de løstansatte kan skabe den store sløjfe, der binder faget sammen.

Det konkluderes i evalueringen af de såkaldte kulturfag, der består af tre uddannelser i kultur, æstetik og kulturformidling på Københavns, Århus og Odense Universitet. (Kulturfagene er evalueret sammen med litteraturvidenskab og -historie).

Uddannelserne opfattes af de studerende som diffuse, ukoordinerede og usammenhængende. Problemet er især udtalt på 'Æstetik og Kultur' på Aarhus Universitet, hvor selv professoren er frikøbt til et stort anlagt forskningsprojekt.

Tillidsmanden: uheldigt men forståeligt

John E. Andersen, fællstillidsmand på KUA, er enig i, at frikøb fra undervisningen er et generelt problem. "Frikøb i den form, det praktiseres i, betyder nok, at der foregår værdifuld forskning, men det betyder desværre også, at forskning og undervisning adskilles. Frikøbsformer, hvor der er en mindre undervisningsforpligtelse - specielt inden for det forsk-

ningsområde, man frikøbes til, ville råde bod på denne utilsigtede skadevirkning", siger han.

Han synes dog ikke, at man skal bebrejde de enkelte lektorer og professorer, at de gerne vil være med i den forskningsmæssige frontlinje i stedet for at skulle leve med stadigt dårligere forhold på universiteterne, hvor studenter-lærerratioen stadig ændres i den forkerte retning og hvor universiteterne generelt udsultes økonomisk.

"Og nu er arbejdsbyrden i de ordinære lektor- og professorstillinger så stor, at mange forskere føler sig pressede til at søge om eksterne midler for at gennemføre større forskningsprojekter", lyder det fra KUA-tillidsmanden.

Det er derfor - desværre - både af hensyn til de tilbageværende kolleger og til de studerende - blevet nødvendigt at sætte kvoter og grænser for omfanget af frikøb ved et institut eller fagområde, fastslår han.

Dekanen: frikøb dækker kun forskningstid

På KUA er der indført kvoter for frikøb af VIP'ere, hvor max en tredjedel af de faste lektorer og professorer på et fag må være frikøbt samtidig. Og den enkelte forsker må inden for en 10-årig periode højst være frikøbt i 5 år. Internationalt set er KUA-ordningen udtryk for et blødt kompromis.

Eksempelvis er den meget mindre restriktiv end dens pendant i Tyskland, hvor 'seniorforskere' kun kan administrere bevillinger, der så bruges til unge forskere uden fast stilling.

Ifølge dekan John Kuhlmann Madsen er kvoterne ikke det centrale aspekt af problemet. "Når forskerne frikøbes, er det ofte kun undervisningsdelen, som de frikøbes for. Og derfor er der ikke mulighed for at opslå en lektorvikar-stilling, hvilket ville kompensere for problemet", siger han. Han medgiver dog, at KUA måske er nødt til at revidere deres frikøbsregler, da at deres bevillingssituation ikke ser så godt ud for næste år.

VL

Dekan Karl Pedersen (tv.) og den fhv. institutleder Ivan Stensgaard er i en anden verden end evalueringen af de hårde naturvidenskaber.

Forvridning

Evaluering blev fulgt op af dramatiserende pressemeddelelser, som satte en politisk dagsorden – men som forvrider det saglige indhold

Det er svært, at vi skal til at have offentlige debatter på så tyndt et grundlag. Men nogen har åbenbart har meget travlt med at lave markante pressemeddelelser om evalueringer, og at pressemeddelelserne skal sætte dagsordenen for, hvad der er vigtigt. Den slags lancering af vigtige ting for os er skadelig for området ...”, siger **AU-dekan Karl Pedersen** i en kommentar til den offentlige omtale, der har været af evalueringen af de hårde naturvidenskaber.

Her meldte først Evalueringscentret ud med en pressemeddelelse, dernæst Undervisningsministeriet – og så halsede dagspressen efter budskabet: at dårlig undervisning og dårlig ledelse er årsagen til, at så få søger fagene. Og bare fem dage efter, at evalueringen blev offentliggjort var undervisningsminister Vestager ude med sin politiske konklusion: at naturvidenskabs frafald i meget høj grad skyldes en undervisning, der er både håbløst forældet og overvejende sigter mod, at de studerende senere skal forske.

”Det er konklusioner, som vi er enige i, først og fremmest fordi studentertilfredsheden faktisk er stor på studierne. Men det værste er, at det bliver pressemeddelelser, som sætter dagsordenen for den offentlige diskussion og politiske initiativer – og det er et meget løst og ensidigt grundlag for en seriøs diskussion af hele evalueringen”.

Han tilføjer, at beskyldningen om at være for ”forskningsfikseret”, og spørgsmålet om, hvorvidt der er bredde nok i studietilbuddet, diskuteres løbende på fagene: ”men en seriøs analyse af det spørgsmål, er for eksempel noget, som skal drøftes i ro og mag – og ikke gennem markante udtalelser i pressen”.

Undervisningsministeriet forvrider Evalueringsrapporter kan man forholde sig til. Men at andre søger at sætte dagsordener igennem pressen er straks alvorligere, fordi det er vanskeligt for fagene at få debatten tilbage på et sagligt niveau. Pressemeddelelser om de hårde naturvidenskaber var med til at afspore sagligheden, siger den netop afgåede institutleder på AU-fysik, **forskningsprofessor Ivan Stensgaard**.

Han peger på, at der sker en drejning af indholdet fra selve rapporten til Evalueringscentrets pressemeddelelse og over til Undervisningsministeriets pressemeddelelse, hvor sidstnævnte laver en dramatisering, som der ikke er belæg for i selve evalueringsrapporten:

Evalueringscentrets pressemeddelelse siger, at uddannelserne må prioritere undervisning frem for forskning, men at det faglige niveau er højt, og at de studerende generelt set er tilfredse med deres uddannelser.

Den efterfølgende pressemeddelelse fra Undervisningsministeriet siger derimod: De hårde naturvidenskaber ved KU, Odense og Århus har ”for upædagogisk undervisning, og for stort og krævende pensum de første år. Det fører til, at færre søger ind på uddannelserne og at mange falder fra”. Det konstateres, at det sociale miljø er for dårligt.

Ivan Stensgaard: ”Undervisningsministeriets pressemeddelelse er urigtig, når der tales om ”upædagogisk” og ”dårligt miljø”. Det harmonerer altså ikke med, at langt de fleste af dimittenderne er tilfredse ...”

Tilfredse

”I evalueringsrapporten om ’de hårde naturvidenskaber’ laves der en modstilling mellem et højt forskningsniveau og en høj kvalitet i undervisningen. Bortset fra, at vi ikke er enige i den, må vi jo indrømme, at forskning i naturvidenskab altid er elitær. Så der vil altid være en spænding, som man skal være opmærksom på. Og vores målsætning er da at kunne begge dele ...”

Uddannelses-evalueringen af de hårde naturvidenskaber gav fagene en hård medfart: Det faglige niveau er godt nok højt, men der uddannes alt for få. Og fagene må selv tage deres del af skylden. Især i Århus, men også i København hersker en elitekultur, som ligefrem skræmmer mindre kvalificerede bort, fordi fokuseringen på forskning og de forskerstuderende er for stor, hed det i evalueringsrapporten.

En af de hårdeste karakteristikker rammer Århus-fysik, som nok har et uomtvisteligt højt (forsknings-) niveau, men som med fordel kan om dirigere – ”menneskelige såvel som materielle” – ressourcer til undervisning og de studerende. Studieforløbet er tilrettelagt med særlig hensyntagen til dem, der går forskervejen og i mindre grad dem, der går efter kandidatgrad, bachelor eller et bifag, hedder det blandt andet (se FOfo 121: ”Elitære uddannelser”).

FORSKERforum har konfronteret den netop afgåede institutleder **Ivan Stensgaard** og **AU-dekan Karl Pedersen** med kritikken – og de har svært ved at accep-

jø

studenter

Århus-fysik blev hårdt kritiseret i evalueringsrapport – og er slet ikke enig i rapportens konklusioner

tere dens argumentation og anbefalinger.

”Det lyder så bombastisk, at vi skulle fornægte konklusioner og anbefalinger i evalueringen, for der er utvivlsomt ting, som kan forbedres – og det arbejdes der løbende med”, siger de i kor. ”Men der er ikke talmateriale eller beviser på, at undervisningen for eksempel er ”upædagogisk”. Dimittend-tilfredsheden er derimod stor, når over 75 pct. giver udtryk for tilfredshed. Så vi må derfor konstatere, at evalueringspanelet giver udtryk for en holdning til faget ...”

Tilfredse studenter

”Vi er simpelthen uenige i evalueringens hovedkonklusioner: at fysik ikke prioriterer undervisningen højt nok i forhold til forskningen, og at vi dermed selv er skyld i en vigende studenterøgning til de hårde naturvidenskaber. Der er nemlig intet belæg for, at vores studenter skulle være mere utilfredse med undervisningen end andre fag – tværtimod viser dimittend-undersøgelsen faktisk, at de har været rimeligt tilfredse ...”, siger den tidligere institutleder.

”Evalueringens argumentation holder dermed ikke: at vores måde at gøre tingene på ikke er hensigtsmæssig for den studentergruppe, som kommer ind. Man har omvendt heller ikke belæg for at påstå, at der ville komme flere studenter, hvis vi lagde undervisningen om”.

I evalueringsrapporten er der enkelte stilbrud fra en formel tone. Det sker for eksempel der, hvor det siges, at det ville klæde Århus-fysik ”at sende nogle af sine

videnskabelige koryfæer ned på første-årsundervisningen.

”Det er en spids bemærkning – og ikke helt seriøst. Folk underviser selvfølgelig der, hvor man får mest ud af dem ...”, lyder institutlederens korte replik.

Differentiering for forskere og for gymnasielærere

Af rapporten fremgår det, at hvis studenten ikke hører til blandt de bedste, så har studierne ikke nogle tilbud til vedkommende. Mellem linierne anbefales det kraftigt, at der sker en fremtidig ”differentiering af undervisningen”. Anbefalingen lyder, at der tilrettelægges uddannelsesforløb, så også studenter med B-niveau i fysik indgår i rekrutteringsgrundlaget.

Forslagene om at erhvervstone – at professionsrette – er da en inspiration, som vi tager alvorligt, mener Stensgaard og Petersen samstemmende. Men så enkelt er det ikke.

”De vil gerne have et mere differentieret tilbud i undervisningen. Men så må vi ’føre krigen over i fjendens lejr’ og spørge: Hvad er det, evalueringspanelet vil? Det er nemlig også et spørgsmål om at forholde sig til virkeligheden, og her er det Undervisningsministeriet, som definerer

nogle strukturelle barrierer. Vi har i Århus haft succes med vores forskerspor med 2+2+4 år (hvor studenterne vælger ph.d.-vejen, før de har taget scient.-graden, red.), og derfor vil vi ikke presses ind i den ordinære 3+2+3 år (bachelor-kandidat-ph.d.) for strukturens skyld ...”, siger dekanen.

Han tilføjer, at fakultetet som ønsket af politikerne lavede ba-uddannelser specielt designet til folkeskolelærere, men ingen – eller få – meldte sig.

”Det viser – om ikke andet – at hovedproblemet er, at der er meget lidt interesse for de hårde naturvidenskaber. Ministeriet ser gerne, at vi laver bachelorspor, men det er altså svært at blive ved, når der ikke er nogen søgning, jf. folkeskolelærerne.

Omvendt har fakultetet selv bedt om at få lov at lave specialiserede spor, men det er blevet afvist i ministeriet, fordi der skal være ’ekvivalens’, hvor de studerende kan bevæge sig på tværs - i systemet. Den ministerielle afvisning er en anden strukturel barriere.

Dekanen varsler dog, at fakultetet kommer med et udspil, hvor der laves flere spor, hvoraf et skal prioritere didaktikken i faget og dermed rette sig mod formidlere og gymnasielærere.

Men dekanen savner en grundlæggende debat om, hvad man ønsker, før studierne laves om: ”Det er for nemt at sige, at alt skal laves om fra bunden, når man i dag har man nogle gode produkter i systemet. Det er jo det grundlæggende spørgsmål til masseuddannelser, hvor man lægger niveauet og indsatsen. En

ændring fra bunden kan betyde, at man taber enten den ene gruppe eller den anden. Så det kræver en grundlæggende og principiel diskussion”

Post doc contra adjunktstillinger

Rapporten konstaterer, at der på Århus-naturvidenskab sker en klar prioritering af forskning over uddannelse fra både ledelsens, fakultets- og institutside. Det kommer bl.a. til udtryk ved en manglende motivering af underviserne til såvel pædagogisk efteruddannelse som pædagogisk nytænkning i forbindelse med undervisningen. Problemet accentueres derved, at Århus ikke benytter den treårige adjunktstilling, men udelukkende baserer sig på 1-2 årige post doc’ere (forskningsadjunkturen).

”Den 3-årige adjunktstilling – inkl. pædagogisk udvikling – er ikke i harmoni med stillingsstrukturen, for man skal jo ud i konkurrence på sin forskningsproduktion, når man søger faste stillinger. Den normale adjunkt får ikke samme muligheder for at kvalificere sig forskningsmæssigt. Omvendt kommer undervisnings erfaring jo ved at prøve det, og det er jo ikke sådan, at vores post doc’ere ikke underviser. Det gør de skam ...”, lyder dekanens svar på kritikken af Århus-modellen.

De hårde naturvidenskaber i defensiven?

De hårde naturvidenskabelige uddannelser på universiteterne har reageret kraftigt på evalueringsrapporten om matematik, fysik og kemi. Der henvises til, at hovedproblemerne ligger uden for universiteterne: folkeskolens manglende motivering, rekrutteringsproblemer, fordi studenterne søger mod humaniora osv. Men burde fagene ikke være ydmyge over for rapportens kritik?

”Vi gør et godt og sobert arbejde. Det betyder ikke, at vi negligerer rapporten, hvor vi selvfølgelig lader os inspirere af de bedste elementer: erhvervstone, professionsretning m.m.”

Men hvordan har institutlederen og dekanen det med at være bragt i defensiven af evalueringsrapportens kritik og anbefalinger?

”Vi har ingen grund til at være i forsvarsposition, for uddannelserne går godt og dimittenderne viser rimelig grad af tilfredshed. Det er da rigtigt, at det væsentligste problem for os er rekrutteringsproblemet, men rapporten går altså galt, når de kobler det problem til vores undervisning ...”

Selv om institutlederen og dekanen således ikke holder sig tilbage fra at sige deres mening om evalueringsrapporten, kan FORSKERforum dog ikke lokke en karakter efter 13-skalaen ud dem:

”Det er for poppet. Der indgår jo mange facetter: Der er da noget, som vi sagligt kan bruge til inspiration og så er der konklusionerne. Så samlet set er den ’af nogen værdi’ ...”, slutter de.

Fusion af personale på Syddansk Universitet

Virksomhedsoverdragelse betyder bedømmelse af nogle VIP'ere

Fusionen til Syddansk Universitet har betydet, at ca. 20 samfundsvidenskabelige VIP'ere ved det tidligere Sydjysk Universitetscenter i Esbjerg skal igennem en personlig stillingsvurdering, hvor der dels ses på, om de enkelte ansatte opfylder stillingsstrukturens krav og dels på, hvorledes de kan indplaceres i den fremtidige struktur.

Såvel procedure som vurderingskriterier foregår helt efter reglerne, siger DJØF-tillidsrepræsentant Eva Roth: "Proceduren er lavet i henhold til reglerne for virksomhedsoverdragelse, hvor en ny arbejdsgiver kan orientere sig om, hvilke medarbejdere, der følger med og hvor de pågældende så skal indplaceres i strukturen".

I henhold til reglerne om "virksomhedsoverdragelse" kan fusioner ikke bruges som afskedigelsesgrund i sig selv. Fyringer skal således være rimeligt begrundet i den enkeltes eller ansættelsesmyndighedens forhold. Det betyder i praksis, at universitetet skal søge at indplacere de overtagne medarbejdere i institutionen, hvis deres gamle funktion bortfalder.

Vurderingskriterier

De ansatte er blevet bedt om at indsende curriculum vitae, publikationsliste samt oplysninger om hidtidige undervisnings- og forskningsindsats. De er samtidig bedt om at medsende eventuelle fagkyndige vurderinger fra andre universiteter eller højere læreanstalter.

Kriterierne for vurderingen skal omtale

- personens videnskabelige niveau i for-

hold til universiteternes stillingsstruktur

- personens hidtidige forskning i forhold til Esbjergs særlige indsatsområder samt
- personens undervisningserfaring.

På baggrund af det indsendte materiale vurderer bedømmelsesudvalget, hvordan den enkelte vip'er kan indplaceres på det samfundsvidenskabelige fakultet. Udvalget afgiver en indstilling, og det er så dekanen, der træffer den endelige afgørelse.

Der er ikke taget stilling til, hvad der skal ske, hvis en medarbejder ikke opfylder kriterierne:

"Det er et helt hypotetisk spørgsmål. Vi ser vitterlig ingen grund til bekymring. Mange er allerede vurderet universitært, og når nogle ikke er det, så skyldes det de arbejdsopgaver, som de har varetaget som følge af den store eksterne finansiering, fx administration eller konsulentopgaver m.m. Og disse særlige forhold er der taget stilling til ved bedømmelsen", siger tillidskvinden.

Hun henviser til, at det er aftalt med fakultetet, at vurderingen skal tage hensyn til de særlige arbejdsvilkår ved SUC, hvor nogle medarbejdere i nogen grad har været beskæftiget med forskningsadministration, hvor en høj grad af ekstern publicering har ført til en anden publiceringsadfærd og hvor nogen forskning har været anvendelsesorienteret m.m.

Udvalget forventes at være færdig med indplacerings-vurderingen omkring 1. marts.

Kølleslag og nørder

Trøjborg var på hjemmebane ved ingeniørkonference om årsagerne til rekrutteringsproblemer.

Problemerne er dårligt image og humanistisk kølleslag i folkeskole og på gymnasiet - ikke ingeniøruddannelsen

Da min søn fortalte sin lærer, at han gerne ville læse på HTX, der er den direkte vej til ingeniørverdenen, efter folkeskolen, blev han på det kraftigste frarådet det af sin lærer, der ikke kunne se noget spændende ved det”.

Minister Jan Trøjborg følte sig tydeligvis mere på hjemmebane end når han optræder for mere bløde fagområder, så forsamlingen oplevede en veloplagt forskningsminister på bladet INGENIØRENS konference om ingeniørfagernes rekrutteringsproblemer, da han fortalte om sin seneste oplevelse af ingeniørfagernes status blandt skolelærere.

Ministerens oplevelse fik mange tilstedeværende til at nikke genkendende. Det er nemlig ikke ingeniøruddannelserne eller -karrieren, som er problemet. Trods nuanceforskelle i forsamlingen var der enighed om, at rekrutteringsproblemet hovedsageligt skyldes det såkaldte humanistiske kølleslag i folkeskolen og på gymnasiet samt ingeniørers ”imageproblem”.

Stemningen og kampånden var i top på mødet, der blev afholdt i en sal proppet med pinger fra det private erhvervsliv, hvor Nokia sad skulder ved skulder med Intel, og det blev besluttet, at Ingeniørforeningen skulle tage initiativ til at etablere en ’tænketautank’ med medlemmer fra ministerier, fagforeninger, universiteter og det private erhvervsliv, der kan tackle problemerne.

Humanistisk kølleslag

”Chancen for at møde en begejstret folkeskolelærer er en til en million”. Tunet som en bokser på vej mod en VM-titel slog Lars Goldschmidt fra Dansk Industri tonen an. Han anklagede folkeskolen og gymnasiet for at være rene udklækningsanstalter for humanister.

De unge rammes af et humanistisk kølleslag i folkeskolen og gymnasiet. De tekniske fag er håbløst underrepræsenterede, og det bliver ikke bedre af, at lokalerne og apparaturet er det samme, som da han gik der for 20 år siden, forklarede Goldschmidt. Resultatet er, at de unge ikke for alvor præsenteres for de naturvidenskabelige og tekniske fags muligheder. Humaniora derimod har bedre betingelser og får derfor slået kloen i forholdsvis flere af de studerende, fastslog han.

Direktør i Undervisningsministeriet Torben Kornbech Rasmussen bekræftede, at der måske var lidt om snakken om det humanistiske kølleslag, men at Undervisningsministeriet barsler med forslag, der skal styrke natur og teknik i

folkeskolen og binde de ’hårde’ fag mere sammen i gymnasiet. I gymnasiet skal det ikke længere være muligt at tage matematik på højt niveau uden også at tage fysik eller kemi. Han understregede dog, at de tekniske og naturvidenskabelige fags rekrutteringsproblemer er et globalt fænomen: ”Man kan ikke bebrejde den danske folkeskole, at de har problemer med at rekruttere studerende til teknik og naturvidenskab i Hong Kong”.

Forskningsminister Trøjborg reagerede på denne fatalisme: I Finland har de næppe problemer med at rekruttere til de tekniske og naturvidenskabelige fag. Der ved de studerende, at der er fremragende karrierer, der venter forude, forklarede han med henvisning til, at det virkelig er inden for IT-branchen, at det sner i Finland.

Til trods for, at slagene regnede ned over humaniora, var der generel enighed om, at det ikke nyttede at skælde ud på humaniora og jamre.

Imageproblem

”Som ingeniør har vi et imageproblem. Vi bliver opfattet som nørder, men det er forkert. Ingeniørens arbejdsområde er meget bredt og kreativt”, forklarede Jesper Larsen fra De studerendes erhvervskontakt på DTU.

Ingeniørers job strækker sig fra deciderede lederfunktioner over kreative arbejdsopgaver, hvor nyskabelse er i centrum, til ulandsprojekter, der går ud på at redde verden.

”Det synes jeg ikke, vores image afspejler. Og jeg anbefaler, at vi laver en kampagne for at komme imageproblemet til livs. Skolerne skal også give en mere nuanceret information om studiet, og virksomhederne skal informeres bedre”.

Han suppleredes af prorektor Knut Conradsen fra DTU: ”Vi skal slet ikke bruge betegnelsen nørder. Det nytter ikke, at vi sniger os hen langs væggen. Vi skal være stolte af at være ingeniører. Vi skal være stolte af vores faglighed”.

Knut Conradsen havde fået til opgave at fortælle om, hvorvidt det ikke var ingeniørskolernes egen skyld, at de studerende svigter. Ikke overraskende mente han ikke, at det er tilfældet. ”Vi har hele tiden stået for faglig fornyelse på DTU”, sagde han og illustrerede en lang række nye videnskabelige DTU-initiativer.

Han medgav dog, at der naturligvis var problemer på DTU. ”Vi har nok for meget katederstyret undervisning i starten, og det kan måske godt skræmme folk lidt væk,” forklarede han. Men understreg-

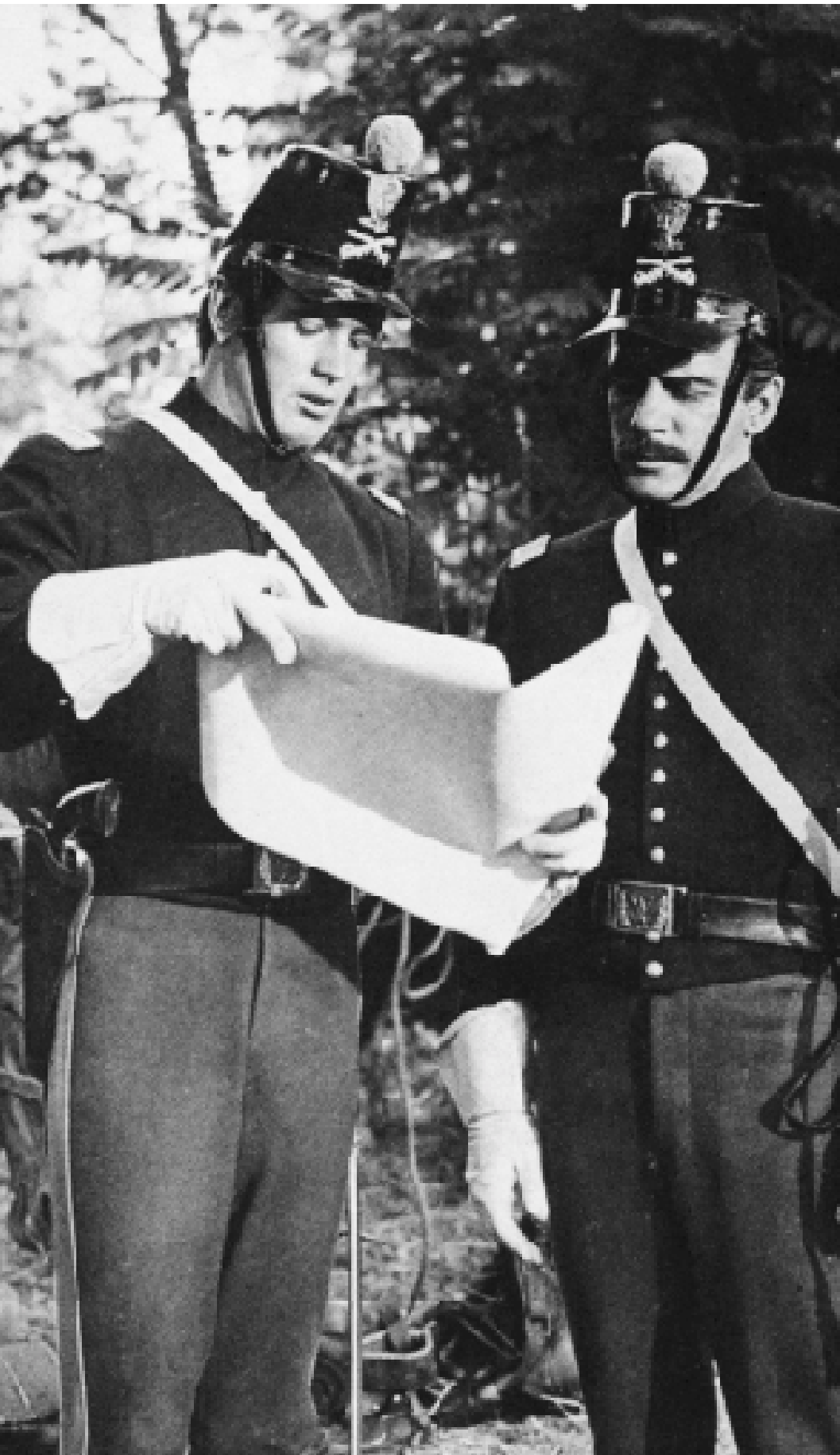
ede, at grundlæggende er kvaliteten af uddannelserne så god, at det ikke er derfor, de studerende svigter.

Anti-smertepædagogik

På Aalborg Universitet har de påbegyndt uddannelser, der kombinerer ingeniørfag og design bl.a. for at tiltrække flere studerende generelt – og specielt kvinder. Og det virker. Conradsen er da også positivt indstillet over for sådanne tiltag. ”Men man skal være klar over, at det ikke løser problemerne med at rekruttere til ingeniørfagene, og at det på ingen måde må gå ud over fagligheden i studierne”, sagde han. Han pointerede dermed indirekte, at det ikke var rigtige ingeniørfag.

Lars Goldschmidt derimod var meget tvivlende over for at lægge for meget blødt ind i ingeniørfagene. ”Vi skal væk fra denne her anti-smertepædagogik. Der er noget, som er svært at lære, og som gør ondt, selv om pædagogerne synes, det er for dårligt. I stedet for denne anti-smertepædagogik skal vi til at erkende, at det, som gør ondt, også er det som er udfordrende - ligesom inden for sporten ...”.

Styringskontrakter

Styr

Det fremgår af Forskningsministeriets udspil er, at der skal opstilles mål for alle universitetets hovedopgaver, og at der skal angives succeskriterier, som skal være indeholdt i kontrakterne i form af kvalitative og kvantitative outputmål. Dernæst skal der opstilles procesmål, som indebærer, at der opstilles handlingsplaner, analyser eller andet afklaringsarbejde.

Det virker som en meget detaljeret plan for universiteternes arbejde på det forskningsmæssige område: "Afklaring af begreber, evaluering, opfølgning, forsøg, analyser og deklarerung" (jf. "idéskitsen" fra november 98). Men hvad er egentlig den dybere hensigt med udviklingskontrakter? Og hvad kan de betyde for universiteterne og for forskningen?

Det er vanskeligt at se det som andet end et forsøg på styring af ikke kun mål, men også af selve forskningsprocesserne. Hvis det skal give mening, forudsætter det nemlig, at ledelsen mere eller mindre overvåger forskerne. Hvordan vil man ellers sikre sig, at *målet* med processen nås?

Denne antagelsen bekræftes også i idéskitsens ord: "*Erfaringerne viser, at der ofte kan opnås en mere effektiv drift, hvis man overlader arbejdets organisering og de interne prioriteringer til de ansvarlige ledere på institutionerne*".

Altså en stærk ledelsesstyret forskning. Men **universiteterne er ikke produktionsvirksomheder**, og det er et spørgsmål om en "stærk ledelse" motiverer til bedre forskning. Det mener vi ikke. Der skal selvfølgelig foretages en organisering og prioritering af forskningen, men det har de fleste universiteter allerede i form af forskningsplaner og strategier.

Procesovervågning?

Vi ser meget gerne en dokumentation for de erfaringer, der viser, at procesovervågning fører til en kvalitativt bedre forskning. Evnen til at være en god leder i forskningsverdenen handler om at kunne skabe et inspirerende fagligt miljø, at kunne kritisere, perspektivere og stille nye spørgsmål.

Styringskontrakter

Forskningsministeriets udspil afslører et fundamentalt ukendskab til forskningens væsen og til hvad universiteterne laver, konstaterer AaU-ektor PREBEN H. RASMUSSEN og KU-ektor LEIF SØNDERGAARD, medlemmer af DM's Universitetslærerafdelings bestyrelse

Styringskontrakter

Der kan bedre argumenteres for, at en detaljeret og processtyret forskning fører til tilpasning, standardisering og forudsigelighed. Resultatet er, at det hurtigt bliver vigtigere for forskerne, ledelsen og universiteterne at **out-putmålet** nås som anført i kontrakten - end at ny epokegørende erkendelse opnås.

Vi er enige med Undervisningsministeriet i, at der kun bør opstilles reeltivt få resultatkrav, selv om universiteternes kompleksitet gør det vanskeligt på én gang at dække alle væsentlige områder. Vi er også enige i, at på dette stadium bør udviklingskontrakter betragtes som et forsøg, hvor både universiteter og ministerier må prøve sig frem for at lære hvordan kontrakterne kan bruges positivt og ikke som et potentielt styringsinstrument. En genindførelse af detaljstyring af universiteterne vil være et meget uheldigt tilbageskridt.

Det er sigende, at Forskningsministeriets udspil til kontrakter kun taler om mål for undervisning og forskning, men ikke for personaleforhold: personalepolitik, lønforhold, efteruddannelse og sikkerhedsforhold. Heller ikke arbejdsforhold inddrages: ressourcetildeling til bygninger, fysisk arbejdsmiljø, apparatur o. lign.

Eklatant fejlurdering: benchmarking.

Forskningsministeriet mener, at universiteterne skal bruge princippet om benchmarking, som indebærer en antagelse om, at hvis man sammenligner sig med "de bedste" universiteter, vil man have en god metode til at se, hvor langt man er nået i sin forskning, og herudfra kunne vurdere, om ens ambitioner er tilstrækkeligt høje. Men hvem skal sætte målene og vælge hvilket universitet, man skal sammenligne med? Og hvem skal vurdere succeskriterierne?

Vi mener, at der i denne antagelse ligger en eklatant fejlurdering af, hvordan forskning udvikler sig, og hvordan kvalitet og ambitionsniveau øges. Det vigtigste princip i forskning, der fører til nye, holdbare og perspektivrige forskningsresulta-

ter, er kritisk diskussion og dialog med andre forskere om teorier og metoder. Dette sker i dag gennem samarbejde, evalueringer, netværkssamarbejde, diskussioner i tidsskrifter, offentliggørelse af arbejdsrapporter og på nationale og internationale seminarer og konferencer. Udvælgelsen af "de bedste" sker altså ved en opsøgning og vurdering af de forskere, der arbejder med det samme eller beslægtede områder, evt. har et andet perspektiv på forskningen. Dette medvirker til at højne ambitionsniveauet.

Det sker ikke ved, at man først og fremmest leder efter de mest berømte universiteter, selv om der naturligvis godt kan være sammenfald. I forskning bør ikke navnet, men substansen være det afgørende.

Nytteværdien - for hvad og hvem?

Eftersom der er mange forskellige interesser på spil i samfundet, vil der også være forskellige vurderinger af forskningens værdi. Det er naturligt i et demokratisk samfund. Vi kan gå med til, at der skal være en samfundsmæssig relevans, ikke at den nødvendigvis skal have en nytteværdi. Hertil kommer, at forskningens nytteværdi ofte ikke kan ses før senere i forskningsprocessen. Politiske styringstiltag vil være invaliderende for en fri og kritisk forskning.

Politisk styring af forskningen.

Vi vil gerne have forskningen vurderet og diskuteret i omverdenen. Det får vi allerede i dag, og det kræver ikke udviklingskontrakter.

I den sammenhæng er det stærkt utilfredsstillende, at ministerierne for forskning og undervisning tilsyneladende (heller) ikke på dette område koordinerer deres arbejde. Man synes helt at ignorere, at universiteterne er underlagt et lovkompleks: universitetsloven, hvilket burde afspejle sig i det politiske arbejde på området.

Forskningsministeriet lægger op til politisk styring af forskningen, da det er ministerierne og deres embedsmænd, der

skal forhåndsgodkende universiteternes forsknings- og undervisningsprogrammer. Dermed fjernes en evt. kontrol fra Folketinget og lægges over i ministeriernes embedsværk til skade for den demokratiske proces. Det vil være en trussel mod uafhængig universitetsforskning og -undervisning.

Aftaler med arbejdsro

Vi savner mere indholdsmæssige overvejelser om, hvad det er man vil med forskningen. I stedet pådattes vi bureaukratiske tiltag og forsøg på at måle og optimere nytteværdien af forskningen. Ministeriets udspil viser et fundamentalt ukendskab til forskningens væsen. Man burde i stedet koncentrere sig om, hvordan betingelserne for forskningen kan forbedres.

Hvis udviklingskontrakter skal indgås, må vi stille krav om arbejdsro til forskning gennem økonomiske forpligtigelser fra ministeriernes side og administrativ ro. Det skulle ske ved:

- at der i kontrakterne f.eks. indbygges nogle politiske forpligtigelser fra ministeriernes side,
- en minimering af lovindgreb samt en forpligtigelse til at forbedre kvaliteten i lovarbejdet inden for universitetsområdet (i det omfang det er nødvendigt at lovgive),
- at ministerierne opstiller højere mål for dokumentation forud for lovgivning,
- at der føres en mere saglig dokumentationsanalyse af behovet for et lovønske og for konsekvenserne af gennemførelsen af et lovforslag samt højere kvalitet i lovforslag.

En stødpude

Undervisningsassistenter kan ansættes og fyres fra dag til dag, og de giver dermed de fastansatte større jobsikkerhed, konstaterer rutineret deltidsansat

D"De løst ansatte er en stødpude for de fastansatte, som man kan skrue op for, når der er brug for ekstra undervisere – og skrue ned for, når der skæres ned. Når vi er stødpude er det svært at komme igennem med et krav om, at deltidslærerkategorien afskaffes - for lederne på institutionerne er jo de fastansatte "kolleger", som det ville ramme ..."

Norbert Strade ved alt om, hvordan det er at være deltidslærer. Han har nemlig været det i 12 år med et semester som ekstern lektor og den øvrige tid som undervisningsassistent ved Institut for Lingvistik i Aarhus. Her har han bidt sig så meget fast, at han har fået sit eget telefonnummer, hvilket er ganske usædvanligt for en undervisningsassistent.

Strade har dårlige erfaringer med forsegene på at forbedre vilkårene:

"Løsninger har været diskuteret i Dansk Magisterforening og blandt interesserede politikere gennem årene. Der har været mange forslag, men intet er sket. Forholdene er derfor ikke udtryk for en bevidst politisk planlægning, men resultatet af en tænkning i udnyttelse af huller i et kompliceret regelsæt, først og fremmest at vi er billig arbejdskraft, som arbejdsgiverne ikke har nogen forpligtelser over for".

Gratisforskning

"Forskningsbaseret undervisning" er netop nu til debat i offentligheden, og mange humaniora- og samfundsvidenskabelige uddannelser bebrejdes, at alt for stor en del af undervisningen ikke er forskningsbaseret, idet den varetages af løst ansatte. Men mange deltidslæreres undervisning er i praksis forskningsbaseret – den betales bare ikke af arbejdsgiveren, men af arbejdsløsheds-kassen. Den løstansatte får løn som undervisningsassistent og supplerer indtægten med dagpenge, som så finansierer deres "fritidsforskning", lyder Strades påstand.

"Universitetssystemet laver på den måde dagpenge-tænkning, fordi man slipper for at betale for forsknings- eller udviklingstid. Arbejdsgiverne forventer af deltidslærerne, at de bruger deres fritid til at udføre gratis forskning, og i mange tilfælde – hvor folk modtager dagpenge – at de bryder loven", siger Strade. Og forholdet skærpes ved, at u'ere ikke får løn, men dagpenge i de undervisningsfri perioder juli-august og januar.

Hans personlige forslag til løsning er ikke indførelse af rene underviserstillinger, "fuldtidsundervisere", men en forbedring af forberedelsesfaktoren. En løsning kunne for eksempel være amanuenser med tyve procents "udviklingstid", for arbejdet på universitetet kræver mulighed for konstant faglig fornyelse. Men alle løsninger kræver først og fremmest en overgrænse for andelen af løse undervisere, fordi systemet ellers hurtigt finder hullerne til den billigste løsning.

Hvad laver de løstansatte - og de fastansatte?

Det er Strades personlige erfaring, at man ofte finder de mest entusiastiske og dedikerede universitetslærere blandt de deltidsansatte, fordi kun en udtalt loyalitet over for faget og de studerende kan få mennesker til at finde sig i de utålelige arbejdsforhold.

Strade mener, at der simpelthen mangler respekt om det store arbejde, som de løstansatte laver. I stedet udlægges uandervisningen som et problem, fordi den ikke er "forskningsbaseret". Han savner dokumentation for, hvad de enkelte ansættelsesgrupper laver:

"Hvad med at skaffe sig konkret viden om forholdene, inden man begynder at udtale sig? Hvornår ser vi en undersøgelse af nulforskerproblemet? En opgørelse over forskning og akademiske kvalifikationer, fordelt efter stillings-

DOONESBURY (BY GARRY TRUDEAN)

per? En undersøgelse af, hvilken forskning, der ikke kan gennemføres på grund af manglende bevilling eller mangel på kvalificerede forskere eller mangel på forskningsindsats hos fastansatte m.m.", spørger Strade.

"Jeg kender da mange udmærkede fastansatte, som er seriøse og dygtige. Og nogle steder har man forskningsvogtning, som muligvis bliver taget alvorligt. Men jeg kender da mange steder, hvor det ikke kontrolleres. Og alle kender da nogle fastansatte, som ikke producerer noget. Og så er det blandt andet de løst ansatte, som skal lave arbejdet".

Han benægter, at sådanne krav er "brødnid" over for de fastansatte, fordi han mistænkeliggør de fastansattes indsats:

"Det er bare et ønske om en dokumentation for, hvilken rolle de løstansatte egentlig spiller i mange uddannelser. Det er utilfredsstillende, at der lige for tiden føres en offentlig diskussion om 'forskningsbaseret undervisning' og 'heltidsundervisere', uden at forholdene er ordentligt belyst", siger han og slutter: "Men jeg skal da ikke sige mig fri for, at jeg er træt af, at når løstansatte brokker sig over deres vilkår, så bliver det psykologiseret som et personligt problem for personen – og ikke for systemet".

jø

Falsk kategori

Vi laver arbejde som eksterne lektorer eller de fastansatte, men bliver betalt som undervisningsassistenter

"Loftet på 780 løstimer om året for undervisningsassistenter og eksterne lektorer beskytter de fastansatte mere, end det beskytter de løst ansatte. Det betyder, at vi ofte må arbejde flere steder på et semester. Og det betyder, at de løstansatte aldrig får en chance for at bide sig fast", siger John Masen.

Han har levet i nogle år som som løslærer på engelsk, på litteraturvidenskab og på cand.negot.-studiet. Han foreslår, at time-

loftet forhøjes til 1000 timer. "Så er der måske en chance for, at vi kan leve af det ..."

Mason stod sammen med en række andre undervisningsassistenter ved Odense Universitet bag en henvendelse til DM for at få strammet op på de løstansattes vilkår.

De havde ved en nærlæsning af stillingsstrukturen fundet ud af, at deres ansættelse som "undervisningsassistent" i virkeligheden burde kategoriseres som "ekstern lek-

tor" –arbejde. En u'ere "varetager selvstændig undervisning inden for vedkommendes fag efter institutionens bestemmelse", mens en ekstern lektor varetager (selvstændig) undervisning på et højt niveau, fordi der her kræves "yderligere kvalifikationer, fx særlige specialer og kundskaber eller andre særlige kvalifikationer".

"Kategoriseringen af vores arbejde er falsk, for en u'ere skal ikke tilrettelægge sit eget arbejde, men det gør vi – uden at blive

”Stillingsstrukturen bør fortsat indeholde kategorier for timelønnede undervisere og midlertidigt projektansatte”.

Ovennævnte anbefaling står som den sidste i en række anbefalinger til ny stillingsstruktur fra Forskningsministerens rådgivende ekspertgruppe, som efter en række møder foreslog en forenkling af stillingsstrukturen.

Universitetslærere kan være udmærket tilfredse med forslaget om, at heltidsansatte i ordinære stillinger bør udgøre den ”altovervejende andel” af de ansatte, nødvendigheden af forskningsbaseret uddannelse og anbefalingen af, at heltidsansatte principielt fastansættes efter ph.d.-niveau kombineret med en ”meriterings-model” for oprykning fra adjunkt til lektor og fra lektor til professor. (se FORSKERforum 121: ”Halvautomatisk oprykning”).

Men ellers er forslaget noget af det mest skuffende og negativt overraskende, jeg længe har set.

Udvalgets kommissorium har – som det selv bemærker – ud over stillingsstruktur i snæver forstand – også omfattet personalemæssige og personalepolitiske spørgsmål i bredere forstand. Alligevel har man ikke fundet anledning til at behandle og komme med forslag til forbedring af vilkår for den store og stigende andel af universitetslærere, som er løst ansatte og timelønnede. Man stiller end ikke som hensigtserklæring at nedbringe den alt for store andel af konfrontationstimer, som bliver læst ved løst ansatte undervisere. Det er helt uacceptabelt og helt ubegribeligt – især efter den mediadebat, der har været om bl.a. ”forskningsbaseret undervisning” og ”fuldtidsundervisere” i de seneste måneder.

Med ovennævnte formulering er der åbnet op for, at (u)ansvarlige universitetsledelser, som må slås med alt for lave takametre og krav om mere holdundervisning på masseuniversitetet, kan fortsætte med at anvende timelejer-undervisere i stor målestok. Der bliver slet ikke lagt op til nogen form for begrænsning – ja fak-

tisk er der jo med det lille ord ”bør” en direkte opfordring til at gøre brug af denne ansættelsesform.

Uden anbefalinger på dette punkt er der en reel risiko for, at ministeren, embedsmænd og politikere fristes til at komme med en snuptagsløsning i form af et større antal fuldtidsunderviserstillinger til ”rugbrødsundervisning” på grunduddannelserne. Argumentationen kan blive, at forskningsbaseringen er sikret, blot pensum er tilrettelagt af forskere!

I DM’s Universitetslærerafdeling (ULAB) vil vi stærkt advare mod at åbne op for en sådan stillingskategori, som meget let kan gå hen og skabe et nyt kastesystem på universiteterne og reelt underminere forskningsbaseringen endnu mere, end den nuværende brug af undervisningsassistenter gør. Formålet med at få fuldtidsansatte lærere til at levere tanker, som andre har tænkt, skulle angiveligt være at give selve undervisningen en højere status på universiteterne. Men sådanne ”rugbrødsunderviserstillinger” vil uvægerligt blive uattraktive lavkastestillinger, der vil få den stik modsatte virkning – og reelt fjerne sammenhængen mellem undervisning og forskning.

En formel til forbedring af ansættelsesforholdene for løstansatte undervisere – uden at give køb på kravet om forskningsbaseringen – har været højt prioriteret i ULAB gennem mange år, og vi har skitseret en løsning, der tager højde for, at de løstansatte består af forskellige grupper:

For den gruppe løstansatte **undervisere, som har undervist i et par år eller mere i en disciplin relateret til deres speciale**, skal der oprettes et antal fuldtidsstillinger med udviklings- og forskningstid (minimum 25 pct.), som giver dem mulighed for at gå i gang med et forskningsprojekt, hvorefter forskningsandelen af arbejdstiden skal forøges, så der bliver reel mulighed for kvalifikation på ph.d. niveau og overgang til ordinær stilling.

Ikke meriterende

Han har på tre forskellige ansættelsessteder fået et indblik i, hvordan ua-arbejdet regnes:

”Al den snak om forskningskompetence – mens ingen snakker om, hvor god man er som underviser. Det kan da godt være, at nogle af de faste lærere har fine papirer, men de kan altså ikke undervise. Og hvis du så tager din undervisningsopgave alvorligt og leverer en undervisning, som du oplever, at studenterne påskønner, så kan du ikke få papir på det. Det er ikke meriterende”.

Det værste ved at være løstansat er, at det er en meget usikker verden. ”Du ved aldrig, om du har arbejde i næste seme-

Den gruppe af de løstansatte undervisere, som **startede deres ”karriere”, før den nuværende stillingsstruktur** blev indført, skal også have mulighed for at blive ansat i fuldtidsstillinger med minimum 25 pct. udviklingstid og en mulighed for at kvalificere sig til en ordinær stilling. Men at forpligte lærere, der har undervist i 15-20 år uden mulighed for at bedrive forskning, til at overgå til en egentlig forskningsstilling vil ikke være rimeligt. Der kan derfor her blive tale om en form for fuldtidsunderviserstillinger – men med krav om studieudvikling, pædagogisk udviklingsarbejde o.l. Samtidig bør der være et begrænset antal stillinger oprettet som en éngangsforanstaltning, hvor stillingerne falder væk ved afgang.

En lille gruppe løstansatte er **undervisere i kunstneriske discipliner, indførte lærere i visse sprogdiscipliner, visse idrætslærere o.l.** De leverer uundværlig og højt kvalificeret universitetsundervisning, som man ikke med nogen rimelighed kan forlange skal være forskningsbaseret. For dem kræver vi, at de skal ansættes på overenskomstmæssige vilkår med pension og en anstændig anciennitets- og tillægsstruktur.

En afgørende forudsætning for vores forslag om sådanne stillinger uden for den normale stillingsstruktur er, at der til enhver tid skal fastsættes en samlet kvote på max 10% af konfrontationsundervisning, der kan dækkes af den type stillinger, og at institutionerne i takt med tilførslen af disse stillingstyper skal forpligtes til at reducere antallet af løstansatte time-lærere.

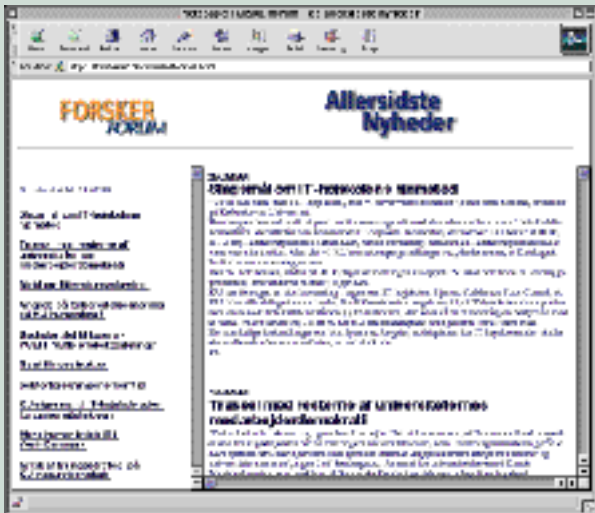
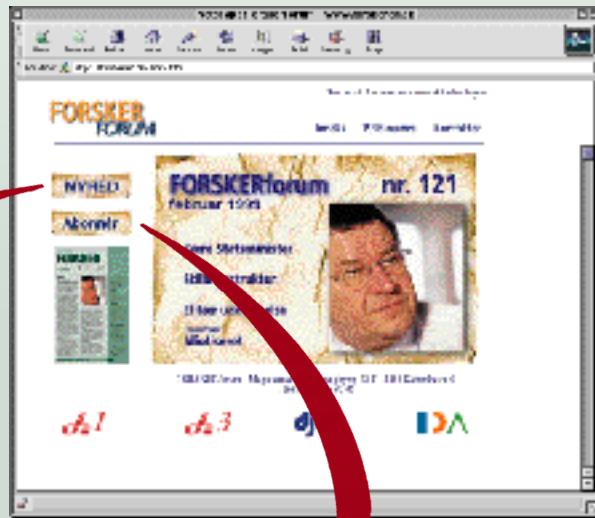
Endelig er der en fjerde gruppe af time-lærere, som er de **professionsarbejdende med bijob som undervisere**: advokater, tolke, administratorer, ingeniører m.fl. De giver studierne et aktuelt pust udefra, og de skal fortsat kunne virke på universiteterne. Men de bør ansættes som eksterne lektorer og ikke som undervisningsassistenter.

Du ansættes altid i sidste øjeblik. Eksempelvis blev jeg ringet op lige før jul med tilbud om at undervise i dette semester. Det gav en måneds forberedelsestid – og det er på ingen måde optimalt for mig eller for de studerende”, fortæller Mason.

”Nu har jeg levet sådan i nogle år. Det er ikke sikkert, at jeg kan leve med den usikkerhed. Det er fristende at droppe universitetet for at få job i gymnasiet, ved voksenuddannelserne eller lignende – hvis der ikke indføres en minimumskontrakt, fx et års ansættelse.

Men hvis alle løstansatte holder op med at undervise, så bryder systemet sammen ...”

Læserservice:
SIDSTE NYHEDER
- fra dag til dag ...

Her kan man indtaste sin e-mail, så der fremover indløber en besked, hver gang der er en nyhed på FORSKERforums hjemmeside ...